

บริสุทธิด้วยปฏิบัติ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

ณ วัดป่าสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

นั่งตามสบาย เราจะปฏิบัติบูชาใจ พุทธ ธรรม สงฆ์อยู่ที่ใจ พระพุทธเจ้าผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พระพุทธเจ้าอยู่ที่ใจ ผู้รู้ใจชื่อขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เรามีคุณค่าของใจ ความรู้สึกของใจ ใจนี้มีคุณค่าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นผู้รู้สังขาร มันเป็นผู้รู้โดยธรรมชาติของมัน แต่มันหมองไปด้วยกิเลสใจ มันถึงไม่รู้สีกตัวมันเอง เราถึงต้องมาประพฤติปฏิบัติใจ

มันจะบริสุทธิได้ด้วยการปฏิบัติ ใจนี้บริสุทธิได้ ใจนี้สะอาดบริสุทธิได้ เพราะใจนี้มันสกปรก ใจนี้มีอยู่ด้วยหัวใจ เรื่องของใจ เห็นไหม เพราะใจนี้มันสกปรก โคนปิดบังด้วยอวิชชา มันถึงหมองเวียนตายเวียนเกิด แต่มันจะบริสุทธิได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติ

เราจะปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นธรรมใจ “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” เห็นธรรมในหัวใจของเราเห็นสังขารตามความเป็นจริง สังขารที่เกิดขึ้นในหัวใจ มันเกิดตลอดเวลา แต่เราไม่เข้าใจ แล้วเราไปหาสังขารกัน เราวิ่งหาสังขารกันจากข้างนอก จากความรู้ต่างๆ นั้นมันก็เป็นความเห็นที่ถูกต้องอันหนึ่ง อันหนึ่งในสังขะ ในการแสวงหา ในการศึกษาเล่าเรียน

ในการศึกษาเล่าเรียนเห็นไหม ในการปฏิบัตินี้บอกว่า “ผู้ที่จะปฏิบัติต้องเข้าใจ ต้องรู้จัก ต้องมีแผนที่เครื่องดำเนิน” สิ่งนี้ก็อ้างกันว่าต้องมีแผนที่เครื่องดำเนิน อ้างกันเห็นไหม ธรรมะนี้เป็นสังขารความจริง แต่การอ้าง มันก็อ้างกาล อ้างเวลา อ้างว่าเราจะต้องมีแผนที่ก่อน เราจะต้องศึกษาเล่าเรียนก่อน ศึกษาขนาดไหน ศึกษาไปมันก็ได้แต่กำแผนที่ไว้เฉยๆ

เราจะทานข้าว เราจะกินข้าวเข้าปาก เราตักเข้าปากเราก็รู้รสของอาหารวันนั้น ถ้าเราไม่ตักข้าวเข้าปาก เราจะไม่รู้รสของอาหารวันนั้นเลย วันนั้นก็จะเป็นอาหารของวันนั้น เห็นไหม เป็นสิ่งที่ว่าเราเห็นอยู่ เราถือแผนที่อยู่ เราถืออาหารอยู่ แต่เราไม่สามารถเปิดใส่ปากเราได้ นี่เพราะขาดการปฏิบัติ ถ้าปฏิบัตินี้จะทำให้ใจนี้บริสุทธิได้

ในการประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นจากทุกข์ๆ ร้อนๆ ขึ้นไป จากความบังคับตน บังคับตนนั้นทุกข์ร้อนมาก เพราะกิเลสไม่เคยโดนบังคับ กิเลสนี้เป็นสังขารความจริง ในหัวใจ แล้วอาศัยหัวใจนี้เป็นที่อยู่อาศัย แล้วก็รังแกหัวใจอันนี้ตลอดเวลา ทำใจนี้ให้เดือดร้อน ทำใจนี้ให้เศร้าหมอง ทำใจนี้ให้ทุกข์ยาก เพราะกิเลสเกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ เกิดในหัวใจแล้วก็ดับไป สร้างสมอกุศลความคิดใฝ่ต่ำของมันใส่ในหัวใจ แล้วให้เราประพฤติปฏิบัติเป็นวิบากกรรม ผลต่อเนื่องมาถึงใจดวงนั้น

ใจดวงนั้นต้องได้รับทุกข์ แต่ขณะที่จะกระทำไป ถ้าไม่เข้าใจเรื่องของความทุกข์ ความยาก ก็ทำไปตามอำนาจของกิเลส เพราะไม่มีกำลัง สิ่งที่มีกำลังของเรา เราถึงต้องพยายามยับยั้งชั่งใจ ยับยั้งชั่งใจอันนี้ก็เป็นธรรมอย่างหยาบๆ เห็นไหม ธรรมอย่างหยาบๆ ที่เราจะยับยั้งชั่งใจของเรา ให้อยู่ในการปกครอง ให้อยู่ในอำนาจของเรา ถ้าอยู่ในอำนาจปกครองของเราเราก็จะบังคับใจของเราได้ การปฏิบัติเริ่มต้นจากตรงนี้

ถ้าเราจะปฏิบัติ เริ่มต้นจากต้องบังคับตัวเองก่อน แต่มันบังคับตัวเองได้ไหม ตัวเองก็บังคับไม่ได้ แล้วจะไปบังคับหัวใจ หัวใจนี้อยู่ในร่างกายของเรา ยิ่งบังคับยากเข้าไปใหญ่ เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่มีมันเป็นไปได้ ไม่มีวัสดุสิ่งใด ไม่มีอุปกรณ์สิ่งใดจะไปครอบงำสิ่งนั้นไว้ไม่ให้หมุนเวียนไป เป็นไปไม่ได้ ยับยั้งไม่ได้เลย ไม่มีสิ่งใด เว้นไว้แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล คือความปกติของใจ ใจรู้คุณค่าของศีล สิ่งนั้นคือการประพฤติปฏิบัติ การทำความผิดศีลนั้น คือจิตนี้ล่วงพ้นออกไปจากศีล จากความบริสุทธิของใจ ศีลเห็นไหม บริสุทธิด้วยขั้นของศีล เพราะศีลถึงมีความปกติของใจ ถ้าใจปกติคือศีลนั้นบริสุทธิอยู่ ศีลถึงไม่ต้องขอบ่อยๆ ไง ศีลนี้วิริตเอา เจตนาเกิดขึ้นมา ศีลนี้เกิดจากใจ เกิดจากความปกติของมัน นั้นเป็นศีลแล้ว

สิ่งที่เป็นศีลนี้บังคับใจ เริ่มมาจากตรงที่ว่ามีศีล มีศักดิ์ มีความจริง มีความจริงในหัวใจ ความจริงในหัวใจที่พยายามจะทำสิ่งนี้ให้ได้ พยายามบังคับใจของตัวเองให้อยู่ในอำนาจของเรา ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดสมาธิขึ้นมา สมาธิเกิดขึ้นจากอ่อนไปหาแก่ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิแล้วแต่จะเกิดขึ้นไหน แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติก็บอกว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งที่แสนยาก

การทำ ความสงบของใจ ขณะที่จิตสงบขนาดไหน มันจะสงบจนกว่ามันจะปล่อยวางร่างกายนี้ มันยากขนาดไหน มันยากพอสมควร พอสมควรเท่านั้น ไม่ยากจนสุดวิสัยหรือ มันยากพอสมควรเพราะว่าเราบังคับตนได้ สิ่งใดเห็นใหม่ จุดไฟขึ้นมา ไฟเผาอะไรขึ้นมา มันต้องมอดไหม้เป็นธรรมดาของมัน

นี่ก็เหมือนกัน เราจะเผาอารมณ์ของมัน อารมณ์ที่มันเกิดดับ เกิดดับ ให้มันมอดไหม้ไป ให้มันเหลือแต่สิ่งที่เป็นธาตุรู้ไว้ สิ่งที่เป็นธาตุรู้ให้มันเหลือตะกอนนั้นไว้ในหัวใจ มันเป็นธรรมความรู้เฉยๆ นั่นคือสมาธิ มันเป็นไปได้ “สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง” สิ่งที่เป็นอนิจจังแล้วมันเกิดดับ มันเป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นวัตถุนี้เวลามันสลายไปแล้ว มันหมดไป

แต่อารมณ์ไม่เป็นอย่างนั้น เกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับในหัวใจ เวลาเกิดขึ้นมามันก็เกิดขึ้นมา ใหม่ๆ สดๆ ร้อนๆ นะ มันถึงว่าต้องเผาไหม้ “เผา” คือว่าใช้ตบะธรรมเผาเผาส่งนี้ สิ่งที่ยังเกิดแล้วเกิดเล่า “หญ้า” เห็นใหม่ สิ่งที่จะเป็นคุณประโยชน์ขึ้นมา ดันเข้านี้เราต้องหว่านต้องไถ ต้องพยายามสร้างสมขึ้นมา มันถึงจะได้ขึ้นมา แต่พวกหญ้าพวกวัชพืชนี่ไม่ต้องไปแสวงหา มันเกิดได้ตลอดเวลา มันเกิดของมันเองโดยมันมีเชื้อสายของมัน มันมีวัชพืชนของมัน มันต้องเกิด

นี่ก็เหมือนกัน ในหัวใจของเรา เราจะทำใจของเราอย่างไรให้พ้นจากสิ่งที่มันทำลาย มันเผาเผาใจ สิ่งที่ยังเผาใจนี้คือตบะธรรม คือสัมมาสมาธิ ถึงต้องพยายามทำ ความสงบของใจ ถ้าใจสงบขึ้นมาได้ นี่คือการปฏิบัติ บริสุทธิได้ด้วยการปฏิบัติ บริสุทธิได้ส่วนหนึ่ง สิ่งที่ทำให้มีความสงบ ถ้าใจสงบขึ้นมาเห็นใหม่ สงบมากขึ้นๆ จนถึงปล่อยวางร่างกาย จิตสงบนี้ สัมมาสมาธินี้สามารถทำให้ใจกับกายแยกออกจากกันได้โดยธรรมชาติของเขา

โดยธรรมชาติของเขา คือจิตนี้จะไม่รับรู้เรื่องกายเลย มันจะว่างหมด มันจะปล่อยวางหมดเห็นใหม่ นั่นนะ จริงๆ แล้วมันก็ไม่ใช่อันเดียวกัน แต่มันติดข้องไปด้วยกิเลสใญ่ มันถึงสำคัญ ถึงต้องมีปัญญา ปัญญาในการใคร่ครวญชำระกิเลส ปัญญาอันนี้เป็นปัญญาในการประพฤติปฏิบัติเท่านั้น ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ ที่เกิดมาจากเรา สะสมขึ้นไป เราฝึกฝนของเราขึ้นไป เราฝึกฝนจนภาวนามยปัญญานี้เกิดขึ้น

เวลามันเกิดขึ้นมานี้ จะเห็นสภาวะที่มันเป็นไป มันจะหมุนออกไปขนาดไหน หมุนไปก็รอบก็แล้วแต่จะมาชำระกิเลส มันจะมาชำระกิเลสด้วยความหมุนออกไป จับต้องสิ่งใดแล้ว ภาวนามยปัญญานี้มันจะหมุนออกไปแล้วทำลายกิเลส มันจะมีวงรอบของมันหลายวงรอบตลอดเวลา วงรอบหนึ่งเกิดขึ้นมามันก็หมดไป เพราะมันอยู่ในขั้นของสัพเพ ชมมา อนตฺตา เหมือนกัน มันเกิดดับเหมือนกัน

แต่เกิดดับในการที่เราพยายามยกขึ้น เราพยายามแสวงหา เราพยายามจรโลงสิ่งนี้ไว้ในหัวใจเพื่อให้มันเคลื่อนมาทำลายกิเลสในหัวใจ นี่ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดขึ้นมาในภาคปฏิบัติ แต่ในภาคของการศึกษา ในภาคของความจำนั้น มันเป็นการศึกษาความจำแล้วอย่าอ้างกาล ว่าต้องศึกษา ต้องรู้หมด

คนเราเกิดมา... สมัยของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปศึกษามากับใคร ชรรมะนี้ไม่มี องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ศึกษาเอง ค้นคว้าเอง แล้วพยายามค้นคว้าขึ้นมาจนเป็นสังฆธรรมความจริง แล้ววางธรรมไว้ วางธรรมคือปริยัตินี้ไง สิ่งที่เป็นปริยัตินี้มาเพื่อจะให้เราสืบกัน เราสืบต่อกัน เราสื่อความหมายกัน เราสื่อความหมายกันด้วยปริยัติ

แต่ในภาคปฏิบัติแล้ว การปริยัตินั้นเป็นความจำ ถ้าพูดออกมาเป็นปริยัติ จะรู้ว่าเป็นปริยัติเลย เพราะพูดมาจากความจำ มันไม่ซึ่งออกมาจากใจ สิ่งที่ออกมาจากใจเห็นใหม่ มันจะรู้ออกมาจากใจ แล้วพูดนี้แบบว่า “ต้อง” เป็นอย่างนั้น “จะ” หรือไม่ได้เลย “ต้องเป็นอย่างนั้น” สมาธิทำถึงที่สุดแล้วปล่อยกายได้เป็นบางครั้งบางคราว มันเป็นไปตามความเป็นจริงอย่างนั้น แต่...แต่ไม่สามารถชำระกิเลสได้

สมาธินี้ไม่สามารถชำระกิเลสได้ สมาธินี้ทำให้ว่าง ให้ปล่อยวางได้เวี้งว่างขนาดไหน เดียวมันก็กลับมาเกิดอีก เพราะวัชพีชนั้นเราไม่ได้ทำลายมันด้วยภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญาคือข่ายของปัญญา เราจะเกิดขึ้นได้ เราจะสะสมขึ้นมาได้ เริ่มต้นด้วย

ปัญหาเราใคร่ครวญไป เราใคร่ครวญสิ่งต่างๆ ของโลกไปด้วยปัญหาของเรา ปัญญาญาณเกิดขึ้นเห็นใหม่ นี่ปัญญาญาณเกิดขึ้นในภาคของความสงบของใจ เพราะมันเกิดขึ้นจากเรา เกิดขึ้นจากสิ่งที่ว่าเป็นโลกียะ สิ่งที่เกิดจากเป็นเราเป็นโลกอยู่ เรื่องต้นของโลกเป็นเรื่องของโลกปัญญามันเกิดขึ้นนี่นะ นี่ข่ายของปัญญา

ปัญญาอย่างหยาบๆ ปัญญาอย่างกลาง ปัญญาอย่างละเอียด นี่เป็นในวงของสิ่งที่ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่ง แล้วขั้นตอนสอง ขั้นตอนสาม มันก็มีอย่างกลาง อย่างหยาบ อย่างละเอียดเหมือนกัน เพราะมันต้องยกขึ้น ต้องวิปัสสนา ต้องพยายามใคร่ครวญเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ต้องชำระกิเลสเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอน

เวไนยสัตว์ สัตว์ที่ควรแก่การประพฤติปฏิบัตินี้ ไนยสัตว์ที่มีการได้ยิน ได้ฟังอยู่นี้เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ผู้ที่ทำได้แบบ “จิปปาปัญญา” ที่เดียวผ่านพ้นไป นั่นเขาสะสมของเขา เขามีบารมีของเขา อย่างเช่นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มัชฌิมายามเห็นใหม่ ถึงที่สุดคือจุตูปปาตญาณ กับบุพเพนิวาสานุสติญาณ กิเลสยังไม่ได้ทำลายเลย แต่ถึงญาณสุดท้าย อาสวักขยญาณทีเดียว ทีเดียวนั่น เวลานั้นเกิดขึ้น ทำลายตั้งแต่โสคาบัน สกิทาคามี อนาคามีทำลายไปหมดเลย

แต่ผู้ที่ไนยสัตว์ทำขึ้นมา ปัญญาต้องหยาบ กลาง ละเอียด ในหยาบ ในกลาง ในละเอียด ยังมีขั้นตอนที่ขกขึ้นวิปัสสนาไป เพราะกิเลสนี้หลบซ่อนอยู่ในหัวใจ แล้วอาศัยหัวใจนี้สร้างความทุกข์ยากเห็นใหม่ เราถึงต้องประพฤติปฏิบัติ เราจะปฏิบัติกันให้มันบริษัทผู้คดองขึ้นมาในหัวใจ บริษัทผู้คดองเพื่อความสุขของใจนะ ใจทุกข์ยากอยู่ที่นี่เราก็อทุกข์ยาก ไม่ต้องมีใครบอกว่าทุกข์ยาก มันทุกข์ยากโดยสัญชาตญาณ โดยความรู้สึก

สิ่งที่เป็นความรู้สึกนี้ทุกข์ยากมาก แล้วทำไมไม่แสวงหา ไม่หาทางออก ถ้าเราแสวงหา หาทางออก เราพยายาม ต้องมีความตั้งใจ มีความอยากกระทำ เรื่องของโลกเขาเรื่องความสัมผัสของโลก โลกนี่คือความเป็นอยู่ของโลกเขา เป็นอยู่อย่างนี้โดยดั้งเดิม เราจะเกิดมาหรือเราจะไม่เกิดมาก็อย่างนี้ แล้วเราจะเกิดอีกต่อไปข้างหน้าก็ต้องมีแบบนี้ มีแบบนี้และจะทุกข์ร้อนไปเรื่อยข้างหน้า ยกเว้นไว้แต่เราสร้างคุณงามความดีไว้

เราสร้างบุญกุศลของเราเกิดขึ้นมานะ โลกจะร้อน แต่เราก็พอเป็นไปได้อยู่ที่สัตว์โลกจะร้อนขนาดไหน เวลาโลกจะวิกฤตขนาดไหน มันก็ต้องมีคนที่ได้ประโยชน์จาก

การวิฤตินั้น มันจะมีคนได้คนเสียอยู่ตลอดไป นั่นเรื่องของโลก เรื่องของหมู่สัตว์ สัตว์สังคม เราก็อยู่ในสังคม เราก็เป็นเรื่องของโลกมาตลอด เราต้องวางโลกไว้ต่างหาก โลกส่วนโลก เราเกิดมาก็เป็นโลก ทุกคนเกิดมาจากโลก ทุกคนเกิดมาจากกาม

พระโมคคัลลานะเวลาพูดถึงเรื่องของกามเห็นไหม ในพระไตรปิฎกเรื่องของกาม เห็นว่ามีผู้หญิงเขาต้องการมาถวายกาม ไม่ยอม ไม่สนใจเขา เพิ่งแล้วว่า พลังปากไปบอกว่าเป็นผู้ที่มีหนอนเจาะไซ หนอนเนาเสีย นั่นนะ จะเป็นอย่างนั้นโดยทันทีเลย แล้วพยายามจะช่วยเหลือขนาดไหนก็ช่วยไม่ได้ ต้องไปกราบทูลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าจะช่วยอย่างไร

พระพุทธเจ้าบอกว่านี่เป็นเรื่องของกาม กามมันเป็นเรื่องที่สกปรก แล้วพระโมคคัลลานะเป็นผู้ที่มีบุญกุศลมาก ทำแล้วมันถึงเป็นบาปอย่างมหาศาลใจ แล้วจะทำอย่างไร กามนี้มีโทษขนาดนั้น มีความเศร้าใจ มีความเสียใจมาก แล้วบอกว่ามีโทษขนาดไหน ถ้ามององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ว่าเรื่องของกามนี้ เห็นไหม เรื่องของกามนี้ เรื่องของโลกนี้

“เธออย่าว่าอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิดจากกาม สัตว์โลกทั้งหมดเกิดขึ้นมาจากกาม” เกิดขึ้นมาจากกาม เห็นไหม นี่เป็นเรื่องของโลก เราก็มาจากกาม เรามาจากโลก เพราะเราเกิดมาจากพ่อแม่ ทุกคนเกิดมาจากพ่อแม่ทั้งนั้น ต้องมีพ่อแม่ออกมาเป็นเรา

แต่นั้นเป็นเรื่องของโลก เราเกิดขึ้นมาเป็นเราแล้ว เราจะใช้สิ่งนี้ไปเพื่ออะไร เราจะใช้สิ่งนี้ไปเพื่อหมุนเวียนไปในโลกเขา มันก็เป็นวัฏฏะ วนไปในโลกเขา ความทุกข์ในโลกนั้นทำไมไม่เพียงพอหรือ เราจะเสริมเข้าไปให้เป็นความทุกข์ในหัวใจของเรา มันจะคิดได้ต่อเมื่อคนเราใกล้จะสิ้นชีวิต ใกล้จะตาย ทุกคนจะเสียดายเวลา

เห็นไหมคนโบราณเราถึงบอกว่า “เวลาคนแก่คนเฒ่าให้เข้าวัด” เพื่อจะเตรียมตัวเตรียมตัว เพื่อหาสิ่งเครื่องดำเนินต่อไป หาสิ่งที่ให้หัวใจนี้ได้พึ่งพาอาศัยไป เพราะไม่มีที่พึ่งพาอาศัย

แต่เราผู้ที่ศึกษาธรรม ศึกษาจากปัญญาอย่างโลกๆ นั้นแหละ ศึกษาธรรมมา ศึกษามาแล้วเพื่อประพฤติกปฏิบัติ ขาดการปฏิบัติไม่ได้ ถ้าขาดการปฏิบัติค่าน้ำใจไม่เกิด ค่าน้ำใจไม่เกิด ค่าของมรรคก็ไม่เกิด ถ้าค่าของมรรคเกิดขึ้นมา มรรคนี้คือมรรค อากาของใจ ใจหมุนไปทางโลกนี้เป็นเรื่องของโลกทั้งหมด โลกพาเอาหัวใจเราไปกิน ทั้งวันทั้งคืน เราไม่รู้เรื่องของเราเลย เราเสพอารมณ์เห็นใหม่ ความคิดนั้นมันลุดกระซาก เอาธาตุรู้ขึ้นไปหมดเลย

นี่เภาธาตุรู้ “พุทธโธ พุทธะคือธาตุรู้” ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่ในหัวใจ แต่บางทีมันก็ เบิกบาน ถ้าเราประพฤติกปฏิบัติจนจิตนี้สงบ เราก็มีความสุขมีความสุขเบิกบานในหัวใจ แต่ ถ้าเราประพฤติกปฏิบัติไม่สมความประพฤติกปฏิบัติของเรา ไม่สมตั้งใจเห็นใหม่ ตัณหา ซ้อนตัณหา เราก็ทำคุณงามความดี เราก็ประพฤติกปฏิบัติธรรมเพื่อจะทำคุณงามความดี แต่ ทำไมมันไม่สมความปรารถนา

นั่นนะ การประพฤติกปฏิบัติธรรมนั้นมันก็อยากจะได้ส่วนหนึ่ง แล้วว่าสิ่งที่ไม่สม ความปรารถนา ความอยากซ้อนเข้าไปต่างหากอีกส่วนหนึ่ง เราไม่รู้เลย นั่นนะกิเลสมัน เสื่อมอยู่ข้างหลัง กิเลสมันคัดหลังเราในการประพฤติกปฏิบัติ มันออกมาในกิริยาของเขา ทีเดียว นี่ไงกิเลสถึงได้เป็นสิ่งที่ฉลาดมาก กิเลสฉลาดในการเสื่อมสอนในหัวใจให้ลุ่ม ลุดกลลานไป แต่เรานี้โง่กว่ากิเลส แล้วเราว่าเราเป็นคนฉลาด ความฉลาดของเรานี้กิเลส พาใช้นะ

ความฉลาดของเราทั้งหมด ที่ว่าเป็นความฉลาดนี้ ต้องพยายามซื้อสัตย์บังคับตน เวลาเราจะปฏิบัติธรรม เราตั้งสัจจะ แล้วเราพยายามทำตามนั้นเพื่อไม่ให้ความที่ฉลาดๆ ขึ้นมา มันจะตั้งสัจจะ จะไม่นอนทั้งคืน จะถือเนสัชชิกทั้งคืน จะเดินจงกรมทั้ง คีนนั่นนะ เวลาตั้งสัจจะขึ้นมา กิเลสก็บอกว่า เดี่ยวร่างกายเราจะอ่อนเพลีย.. ร่างกายเราจะ พิกลพิการไป... นั่น ! จะออกทันที

เราถึงต้องพยายามใช้สัจจะของเรา ยับยั้งสิ่งที่เป็นปัญญาของเราที่จะเกิดขึ้น ปัญญาที่ฉลาดๆ นี้กิเลสพาใช้ เราถึงต้องทำความสงบของใจ ถ้าทำความสงบของใจได้ นั้น ใจมันเป็นอิสระขึ้นมา ไม่อยู่ในอำนาจของกิเลสชั่วครึ่งชั่วคราว ถ้าไม่อยู่ในอำนาจ

ของกิเลสชั่วครั้งชั่วคราวนี้ เราจะเริ่มยกขึ้นวิปัสสนา ถ้าไม่อย่างนั้นมันจะเป็นวิปัสสนาไปไม่ได้

มันเป็นเรื่องของโลกียะ จะทำขนาดไหนมันเป็นเรื่องของปัญญาอบรมสมาธิ อยู่ในแวดวงของปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาเราใคร่ครวญแล้ว... เราเข้าใจว่าเราใคร่ครวญ เราใช้ปัญญาแล้ว ความเข้าใจของเรานั้นคือกิเลส เห็นไหม กิเลสในหัวใจของเราบอก มันเลี่ยมออกมาว่า เราใช้ปัญญาแล้ว ปัญญาของเราได้ก้าวเดินออกไปแล้ว ชำระกิเลสออกไปจากใจแล้ว... เพราะมันเว้งว้าง มันปล่อยาง นี่คือการมันหมาย

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” เราปฏิบัติธรรม หน้าที่ของเราคือหน้าที่ถากถางในหัวใจของเรา หน้าที่ของเราคือพยายามใช้ปัญญานี้ฟาดฟันกับกิเลส หน้าที่ที่จะเป็นผลนั้นเป็นหน้าที่ที่มันขึ้นมาปฏิบัติสมควรแก่เหตุ แล้วผลจะเกิดโดยธรรมชาติของเขา เป็นปัจจัยจัดตั้ง เราต้องฟาดฟันตรงนั้น ถ้าเราไม่ฟาดฟันตรงนั้น ๑.เราขึ้นครกขึ้นภูเขา

เราพยายามสะสมศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาในหัวใจ แล้วมันใช้วงรอบหนึ่งหมดออกไป แล้วเราก็ไม่สร้างสมขึ้นมา ครกนั้นก็ต้องไหลลื่นลงมาถึงดินเขา แล้วถ้าเราได้สติ เราว่าสิ่งนี้เป็นสัพเพ ธมฺมา อนตฺตา มันเป็นวงรอบของสัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายแปรสภาพทั้งหมด สภาพะที่เห็นนั้นมันก็อยู่ในสถานะอันนั้น มันไม่สมุจเฉท ปหานเห็นไหม มันต้องซ้าแล้วซ้าเล่าจนกว่ามันจะขาดออกไป

นี่คือปัญญาที่เราจะใช้ ถึงต้องทำความสงบของใจ ถ้าใจสงบขึ้นมาจะเป็นประโยชน์ในการยกขึ้นวิปัสสนา ยกขึ้นวิปัสสนาด้วยเป็นคนมีอำนาจาสนา ถ้าไม่มีอำนาจาสนาจะจับสิ่งนี้ไม่ได้

กาย เวทนา จิต ธรรม นี่เป็นเรื่องของหยาบๆ กายหยาบๆ กายจากภายนอก สิ่งที่ยาบๆ ใช้ได้ประโยชน์ถูกต้อง ในขั้นของปัญญาอบรมสมาธิ ความเห็นของกาย เราดูถึงคนเจ็บไข้ได้ป่วยผู้แต่ผู้แก่เห็นไหม คนที่เป็นโรค คนที่เป็นภัยต่างๆ มันน่าสลดสังเวช เราไม่ได้เป็นแบบนั้น เราก็ไม่ได้มีความทุกข์ขนาดนั้น แต่มันก็เรื่องของร่างกายที่มันแปรสภาพเหมือนกัน ถ้าเราเห็นสถานะแบบนั้นคือกายนอก

ภายนอก ภายใน นี่มันเป็นเรื่องที่ว่าเป็นโหวนาก็จริงอยู่ ภายนอก ภายใน เพราะจิตนี้มันเป็นผู้รู้ ถ้ามันสืบทอดเข้ามา คนเราฉลาดขึ้นมา มีสติสัมปชัญญะ ไม่ลืมตัวนะ พิจารณาภายนอกหรือภายในก็แล้วแต่ แต่เราใช้พิจารณาตลอดไปแล้วช้อยู่ตรงนั้น การประพฤติปฏิบัติของเราต้องอยู่ในสติปัญญา ๔ แล้วพยายามใช้ปัญญาสติสัมปชัญญะ ยับยั้งแล้วสร้างสมคุณประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะย้อนกลับ มันจะสาวเข้าไปหาใจ

ถ้าสิ่งนี้สาวไปหาใจ ทีนี้สิ่งที่ว่าภายนอกภายในก็เหมือนกัน เหมือนกันเพราะจิตนี้เป็นผู้รู้ ผู้รู้ภายนอกและภายใน มันจะพัฒนาจากภายนอกมาเป็นภายในได้เพราะว่าเราย้ำอยู่ แต่มันจะเป็นไปไม่ได้เพราะว่าเราปล่อยวาง เราพิจารณาแล้วเราปล่อยวาง นั่นมันก็เป็นขั้นตอนของแก่นั่น เพราะมันขาดวรรคขาดตอนจากหัวใจ ขาดวรรคขาดตอนจากการสืบทอดของใจที่เราพิจารณาจากภายนอก

ถ้าเป็นภายนอกก็ให้เป็นภายนอกไปก่อน แล้ววิปัสสนาเข้ามา พยายามใช้ปัญญาไล่ก่อนเข้ามา จากปัญญาอบรมสมาธิไล่เข้ามา ไล่เข้ามา จิตนี้สงบไปด้วย แล้วเกิดเห็นภายในด้วย ถ้าเกิดเห็นภายในนั่นคือว่าอำนาจวาสนาของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ คนเราประพฤติปฏิบัติส่วนใหญ่จะไม่เห็นกาย เห็นแต่เรื่องแปลกๆ เห็นแต่เรื่องผีสังเทวดา จะเห็นสิ่งนั้น และมันก็ให้เห็นนะ เห็นแสง เห็นอะไรนั้น ความเห็นอย่างนั้นมันเป็นความเห็นโดยที่จิตสงบแล้วเห็น

ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ แล้วแต่มันจะเกิด การเกิดขึ้นจากหัวใจนั้นเรารู้แล้วปล่อยวางไว้ สิ่งนั้นมันก็เป็นอนิจจัง สิ่งที่เราจะต้องการคือต้องการใจสงบ ถ้าใจมันสงบเข้ามานั่นมันเป็นประโยชน์ มันเป็นผล ผลในการประพฤติปฏิบัติ หน้าที่ของการประพฤติปฏิบัติของเราต้องพยายามฝึกฝนใจ แล้วจิตใจของเราให้สงบเข้ามาให้ได้ ถ้าใจสงบเข้ามาได้... ความรู้ของใจ ใจนี้ไม่ต้องถามใคร มันจะแว้งแว้ง มันจะมีความสุขในหัวใจนั้นโดยธรรมชาติของความสงบนั้น เพราะความสงบนั้น.. **“ สุขใดเท่ากับความสงบนั้นไม่มี ”**

สงบของสมาธิก็เป็นสงบของสมาธิ สงบของการชำระกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ก็สงบของการชำระกิเลสเป็นตอนเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป แล้วแต่อำนาจวาสนา

อำนาจวาสนานั้นส่วนหนึ่ง แล้วอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราจะรอแต่อำนาจวาสนาแล้วเมื่อไรมันจะได้ประพฤติปฏิบัติ อำนาจวาสนาจะเกิดเมื่อไร อยู่ในกำมือ อยู่ใน การปฏิบัติของเรา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรานี้คืออำนาจวาสนา เพราะเราปฏิบัติบูชา ไม่มีสิ่งใดประเสริฐกว่าสิ่งนี้

เรื่องของโลกเขา เรื่องของการงานต่างๆ นั้น มันเป็นการงานตามสะสม เป็นการงานที่น่าสลดสังเวชมาก เพราะไม่มีวันจบสิ้น ทุกคนต้องเกิดแล้วสะสมทำหน้าที่การงาน แล้วทุกคนต้องตายไป แล้วงานมันหมดไปจากโลกนี้ใหม่ มันเป็นไปไม่ได้เลยที่งานจะหมดไปจากโลกนี้ เพราะคนเกิดขึ้นมาต้องอยู่ ต้องอาศัย แล้วสิ่งนั้นต้องบอบสลายต้องเป็นอนิจจัง ต้องแปรสภาพไปเป็นธรรมดา ต้องรักษาสีงั้น นั้นเป็นการดำรงชีวิตเท่านั้นเอง

การดำรงชีวิตของเรา ทำไมพระถึงออกมาบวชเห็นใหม่ มีแต่บริวาร ๘ อยู่ในป่า ในเขาทำไมอยู่ได้ล่ะ กลดหลังหนึ่งก็เหมือนกับบ้านเราหลังหนึ่ง อยู่ในป่าในเขาแค่งลดหลังหนึ่งกันแคดกันฝนได้ทั้งหมด ฝนจะตกแคดจะออกขนาดไหน เราก็มียแค่งลดหลังหนึ่งนี้เพื่อดำรงชีวิตอยู่ ดำรงชีวิตเหมือนสัตว์ป่า สัตว์ที่อยู่ในป่านีเขาไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เขาก็ดำรงชีวิตของเขาได้ เห็นไหม

นี่พระก็เหมือนกัน พระเราเพื่อดำรงชีวิต เพื่อพยายามแสวงหา แสวงหาให้เข้าใจให้ตัดแปลงตน ความเห็นผิดที่ว่าเราต้องมีความสะดวกสบาย ถ้ามีความสุขสบายแล้วเรา จะมีความสุขของเรา มันไม่จริง สิ่งใดสะดวกสบายนั้นมันเป็นอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาของคนที่ทำมา มันจะมีคนมาช่วยเหลือ มีคนมาประคอง อย่างนั้นไปตลอด

แต่ถ้าเราไม่ได้สร้างของเรา ทุกข์ยากมาก... จะทุกข์ยากขนาดไหนมันก็เป็นสิ่งที่เรากระทำมา เราสร้างสมสิ่งนี้มา เราทำสิ่งนี้มา เป็นการกระทำของเรา มันเป็นเรื่องของกรรม กรรมของเราทั้งนั้น

นี่เราประพฤติปฏิบัติ เข้าป่าเข้าเขาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เราที่อยู่ดำรงชีวิตอย่างนี้ได้ พระที่ดำรงชีวิตนะ จันก็จันวันละหนเดียว ไม่ใช่ว่าอย่างเราอยู่ในโลก เราวันละกัहन แล้วเรายังต้องหาธาตุอาหารให้ร่างกายมันพอเพียง มันกังวลวิตกกังวลตลอดไป นั้นนะหมกมุ่นอยู่กับเรื่องของโลก แล้วใจมันจะไปไหน มันก็ต้องอยู่ในเรื่องของโลกใช้ใหม่

แต่ถ้าเราสละ ออกประพฤติปฏิบัติธรรม สิ่งนั้นเป็นเครื่องอยู่อาศัย โรคที่เป็นโรค เรือรังที่สุดในโลกนี้คือ “ โรคความหิว ” มันจะหิวตลอดไป วันหนึ่งๆ ต้องพยายาม บำบัดความหิวของร่างกายนี้ตลอด โรคที่ไม่เคยหาย ไม่เคยหายเลยถ้ายังมีชีวิตอยู่ มันจะเป็นความหิว เกิดความหิวความกระหายในหัวใจ จะต้องมีตลอดไป มันต้องเฝ้าระวังรักษา ไปเห็นใหม่ ยาของโรคเขาก็คืออาหาร อาหารเราก็ต้องแสวงหามา นั้นเพื่อบำบัดโรคหิว

แล้วเราประพฤติปฏิบัติธรรม เราก็ให้พอประมาณ ให้พอเราอยู่ได้ ให้พอเราอาศัย ร่างกายนี้ประพฤติปฏิบัติ เราจำกัดโรคหิวนี้ เกิดขึ้นมามีกระเพาะ มีร่างกาย มันต้องใช้ พลังงาน มันก็ต้องมีออกไป แล้วเวลาตายไป มันก็หมดไป โรคหิวนี้เวลาเกิดมา มันก็มี ประจำธาตุชั้นธมา เวลาตายไปแล้ว โรคหิวมันก็จบสิ้นที่นี้ แต่กรรมลืมนั้นไม่จบ ใจนั้นมัน ไม่จบ มันไปอีกเห็นใหม่

เกิดเป็นเปรตมันยิ่งหิวหนักยิ่งกว่านี้ไปอีก แต่ปากใหญ่ท้องใหญ่หาไม่พอยู่พอ กิน ต้องแสวงหาส่วนบุญส่วนกุศลที่เขาอุทิศให้ตลอดไป นั้นยิ่งทุกข์ยากไป ทุกข์ยากไป เห็นใหม่

ความหิวนั้น คือหิวของใจ แล้วไม่มีวันตาย คนเราหิวแล้วเวลามันตายไปมันก็จบ สิ้น เพราะมันจบสิ้นเรื่องของร่างกาย ร่างกายคงที่ร่างกายนี้คือสิ่งที่ว่าต้องเข้าไปเยียวยา มัน แต่เวลาใจมันตายไปแล้วเห็นใหม่ไม่มี เวลาหิวขึ้นมาตคนรรมมันก็ไม่เคยตาย เวลามัน โคนทำลายไป อยู่ในพระไตรปิฎก ในพระไตรปิฎกเวลามีสัตว์โลกตายไป เวลาโดนไฟ เผาจนมอดไปก็กลับขึ้นมา ฟืนขึ้นมามีรูปร่างคงที่เหมือนเดิม ไม่มีวันตายเพราะเป็น นามธรรม

สิ่งที่เป็นนามธรรมนั้นสำคัญ เวลาตกทุกข์ได้ยากนั้นสำคัญ “โลก” คือโลกของเรา กับโลกของเขา โลกของเขาทุกข์ยากกว่าเรา โลกของเรานี้เราเจอจนกันไป แล้วเรา คิดข้อสิ่งนี้ไป นั่นเป็นเรื่องของโลก เราถึงต้องเข้าใจสิ่งที่ว่า เราเข้าป่าเข้าเขาก็เพื่อเหตุนี้ ชุติงควัตรมาก็เพื่อเหตุนี้ เพื่อขัดเกลา

ชุติงควัตร ศีล ๒๒๗ ถ้าผิดจากศีลนี้ปรับอาบัติ ชุติงควัตรนี้ไม่ปรับอาบัติอยู่ที่ ความสมัครใจ สมัครใจจะถือก็ซื้อก็ได้ ทำไปเพื่อการขัดเกลากิเลสของใจ ขัดเกลากิเลส

ของใจมันจะไม่ได้สมความปรารถนา ถ้าเราคงควัดรอยู่ที่ตามป่าตามเขายิ่งจะเป็นทุกข์ยากมากกว่านี้

นั่นนะพอเชี่ยวชาญอาศัยโรคหิวที่เป็นโรคปัจจุบันนี้เชี่ยวชาญอาศัยเพื่อขอให้ร่างกายนี้ได้ประพฤติปฏิบัติ เวลาของเราไม่เสียไปกับการแสวงหาการหาอยู่หากิน เรื่องของโลกนั่นเรื่องของโลก ปล่อยเรื่องของโลกไว้ตามความเป็นจริง แล้วเราพยายามใช้ปัญญาทะลอมเข้ามา มันก็จะมีคามสนใจ ถ้าใจมีคามสนใจ ใจเริ่มต้นตั้งความปรารถนาอยากจะทำ สิ่งนั้นถึงจะเป็นการกระทำ ถ้าใจไม่ปรารถนาเห็นเขาทำก็ทำตามเขา เห็นเขามีอะไรก็อยากมีกับเขา สักแต่ว่าทั้งหมด

ในการประพฤติปฏิบัติจะทำความสงบของใจ นั่งก็นั่งไปกับเขาจะ เว้นไว้แต่มีอำนาจวาสนา มันสงบแบบสั่นหล่น มันสงบไปโดยที่มีอำนาจวาสนาอันนั้นเป็นไปไม่ได้ แต่ถ้าสักแต่ว่าทำกับเขาไป มันไม่เกิดประโยชน์กับเขา ไม่เกิดประโยชน์กับเรา เพราะไม่ตั้งใจเห็นไหม

ถ้าเราตั้งใจขึ้นมา ความตั้งใจจะเป็นประโยชน์กับเรา ประโยชน์กับเราผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ใจนั้นจะสงบเข้ามาโดยคำบริกรรม จะสงบได้ด้วยธรรม

สิ่งนี้สงบได้โดยธรรมชาติของเขา มันสงบได้โดยแน่นอน แต่เพราะการบังคับแล้วกิเลสมันต่อต้าน ยิ่งถ้าเราเริ่มภาวนาใหม่ เราพยายามจะนั่งขึ้นมา มันจะต่อต้านมาก มันจะพยายามมีฤทธิ์มีเดช มันจะมีฤทธิ์มีเดชเหนือเรา จะทำให้เราล้มลุกคลุกคลานไปโดยที่จะไม่ได้ผลตามความเป็นจริง ถ้าเราไม่ได้ผลตามความเป็นจริงเราก็ท้อถอย เราก็ไม่อยากจะทำ แล้วก็มีความทุกข์ “ทำไมเราเกิดมาแล้วต้องทุกข์สองชั้นสามชั้น โลกนี้ก็ทุกข์แสนทุกข์อยู่แล้ว ทำไมต้องมาแสวงหาสิ่งนั้นอีก” นั่นเห็นไหมกิเลสมันพูคอย่างนั้น

แต่ไม่พูดถึงผลของมันที่จะได้รับ จิตนี้บริสุทธิผู้ค่องจะมีความสุขมหาศาล วิมุตติสุขเกิดขึ้นมาจากการประพฤติปฏิบัตินี้ แล้วจะไหว้วานจากใคร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่งต่อหน้าเรานะ เราจะขอให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าช่วยเหลือเราให้บริสุทธิผู้ค่อง ก็เป็นไปไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะเทศนาว่าการ จะบอกวิธีการให้เราไปปฏิบัติเท่านั้น ต้องปฏิบัติเท่านั้น

ถ้ามีการปฏิบัติ คือการตัดแปลงใจ การกั้นเชื่อน การทำฝ่ายเพื่อกักน้ำไว้ใช้ การกั้นค่าของน้ำใจ ใจนี้ปล่อยให้หมุนออกไป พยายามพุ่งออกไปตามกระแสของโลก ตามความเห็นของกิเลสที่มันหลอกใช้ ไม่เคยกั้นฝ่ายกั้นเชื่อนไว้เพื่อเป็นค่าของน้ำใจ ให้น้ำใจนั้นทรงคุณค่าขึ้นมา เรากำหนดพุทโธขึ้นมา เรากั้นเชื่อนกั้นฝ่ายขึ้นมาด้วยคำบริกรรมของเรา นั่นนะมันจะเกิดค่าน้ำใจ คือสัมมาสมาธิ จะมีความสุขมาก มีความสุขจริงๆ มีความสุขจนสามารถทำให้คนหลงใหลได้ว่าสิ่งนี้เป็นผลของการประพฤติปฏิบัติ

ถ้ามันไม่มีความสุขคนจะหลงได้อย่างไร มันจะมีความสุขมันจะเว้งว้างขนาดไหน มันจะมีความสุขมหาศาล แต่สัมมาสมาธิในพระไตรปิฎกไม่บอกว่าชำระกิเลสปัญญาเท่านั้นที่ชำระกิเลส แต่ถ้าปัญญาไม่มีสัมมาสมาธิเป็นฐานขึ้นมา มันก็จะเป็นปัญญาโลก ปัญญาของโลก ปัญญาของเราที่หมุนเวียนในโลกนี้ ในโลกนี้มันก็เป็นโลกิยะ ถึงต้องมีสัมมาสมาธิ แต่สัมมาสมาธิก็ไม่สามารถชำระกิเลสได้ เราต้องพยายามสร้างสม

นี่ไง การประพฤติปฏิบัติ มรรคจะเริ่มเดินเดินออกไป จะเดินออกไปอย่างไร คนจะเห็นมรรคอรียสัจจัง มรรคเดินออกไป ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นจากใจ เกิดขึ้นจากการใคร่ครวญจิต กับใคร่ครวญกาย ใคร่ครวญกับสิ่งนี้เท่านั้น เพราะกิเลสมันติดอยู่ที่นี้ สิ่งติดอยู่ที่นี้ต้องใคร่ครวญที่นี้ ใคร่ครวญออกไป แยกแยะออกไป ให้มันเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตา “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ต้องดับไป” เป็นไตรลักษณ์ทั้งหมดเลย

สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์มันเป็นธรรมชาติ เห็นไตรลักษณ์ เห็นไหม เห็นไตรลักษณ์ญาณ ผู้ที่จะเห็นธรรม จะทำให้เขาขึ้นมา ความบริสุทธิ์ของใจจะเกิดจากตรงนี้ เกิดในการประพฤติปฏิบัติ เราต้องมีกำลังใจของเราขึ้นมา ทำของเราได้ ใจนี้มันไปตามอำนาจของเขา ไปตามอำนาจของเขาทั้งวันทั้งคืน มันกวนเวียนไปกับเขา ทำไมมันไปได้ละ แล้วทำไมมันหยุดนิ่งไม่ได้ละ มันต้องหยุดนิ่งได้ มันต้องทำสิ่งนี้ได้

สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมา เพราะใจนี้เป็นความรู้สึกอยู่แล้ว แต่มันไปโดยที่เราไม่เข้าใจในเรื่องของธรรม ถ้าเราเข้าใจในเรื่องของธรรม แล้วเราทำจนสมควรแก่ธรรม ถ้าสมควรแก่ธรรม ผลจะเกิดตามอำนาจ เกิดตามการกระทำอันนั้น สิ่งที่เรากระทำอันนั้น มันจะเป็น

ผลขึ้นมาจากใจนี้ ใจนี้เป็นเครื่องบอกว่า สงบขนาดไหน จะสร้างสมปัญญาได้ขนาดไหน มันจะบอกขึ้นมาที่ใจ เป็นปัจเจกตั้ง รู้จำเพาะหัวใจดวงนั้น

หัวใจดวงนั้นทุกซั้อนมาก เวลาทุกซั้อนก็เก็บไว้ในหัวใจ แล้วเวลาใครถามหา ก็สบายดี.. สบายดี.. นั่นเห็นไหม เก็บไว้ในหัวใจ เวลาสุขก็เหมือนกัน มันจะสุขจากหัวใจนี้ก่อน ช่างนอกนี้คนอื่นจะเห็นว่าคนๆ นี้ไม่มีคุณค่าทางโลกเลย ไม่สนใจเรื่องของโลก เห็นแต่ว่าจะหาแต่การประพฤติปฏิบัติเพื่อจะเอาตัวรอดๆ นั่นเป็นสิ่งที่เขาว่า “โลกติเตียน” ติเตียนกันอย่างนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์อยู่ เห็นไหม เป็นถึงกษัตริย์ปกครองบ้านเมือง มันจะสร้างประโยชน์แก่โลกขนาดไหน ถ้าโลกมองก็ว่าสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่คิดอย่างนั้นเลย สิ่งนี้เราปกครองได้ สิ่งนี้เราทำได้ แต่เรื่องการเกิดและการตายเราไม่สามารถบังคับได้ ไม่สามารถปกครองการเกิดและการตายได้ แต่มันต้องมีสิ่งใด ถ้ามีการเกิดและการตาย มันต้องมีไม่เกิดและไม่ตายใช่ไหม

ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไมถึงหาทางออกได้ละ แล้วท่านก็บอกไว้ในพระไตรปิฎกหมดแล้ว แล้วเราก็ศึกษาสิ่งนั้นมา ทำไมไม่เอามาเคาะใจ ใช้ปัญญานี้เคาะหัวใจ ให้หัวใจมีความตั้งใจ มีความจงใจอยากจะออกประพฤติปฏิบัติพยายามทำของเราขึ้นมา นั่นเพราะความจงใจขึ้นมา มันก็ขึ้นเชื่อมกันฝ่ายขึ้นมาในหัวใจกันเชื่อมกันฝ่ายกันขึ้นมาในหัวใจนั้นนะ ค่าของใจจะเกิดขึ้นมา ความสงบนี้เกิดขึ้นมาแล้วถ้าจับต้องความสงบนี้ได้ ความสงบนั้นยกขึ้นวิปัสสนา พยายามยกขึ้นมา

ใส่ใจในการที่มันออกเสวยอารมณ์ใหม่ เวลาสงบขึ้นมา มันเสวยอารมณ์ใหม่ มันจะเห็นตรงนั้นใจ พยายามสังเกตว่ามันเสวยสิ่งใด มันจับต้องความรู้สึกอันนั้น นั่นนะคือขั้นที่ขั้นที่มันกระทบอยู่กับใจ จับต้องสิ่งนี้ได้แล้วมันจะเริ่มแยกแยะออกไป แยกแยะด้วยปัญญาญาณของเรา ด้วยปัญญาเห็นไหม

ปัญญาอย่างปัญญาอบรมสมาธิ เป็นปัญญาทำความเข้าใจของเราเข้ามา แล้วปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาที่เราเห็นออก เราเคลื่อนไหวออกไปจากสมาธิ จากความเห็นของเรา แล้วมันจะมีความผิดพลาด ความผิดพลาดถ้ามันใช้บ่อยขึ้นไปปัญญามันก้าวเดิน

ออกไปแล้ว มันไม่สมควรกับมัน มันจะไม่ลงตัว พอไม่ลงตัวเราต้องปล่อย ปล่อยให้มันกลับมาทำความสงบของใจ ต้องกั้นเขื่อนกั้นฝายให้น้ำนั้นพอ

ถ้า น้ำนั้นพอมันก็เป็นพลังงานของน้ำนั้น มีพลังงานของน้ำนั้น พลังงานนั้นต้องใช้ด้วยปัญญา ปัญญานำพลังงานอันนั้นหมุนกระแทกกระทั้นกับเรื่องของกิเลสเข้าไปชำระล้างกันอย่างนั้น จะปล่อยวางกันเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา มันจะปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอน ปล่อยวางนะถ้าปัญญาทัน ปัญญาทันสิ่งนั้น

สิ่งที่เป็นการมรณ์ เป็นความรู้สึกรู้สึกของเรา แต่เดิมมันเป็นไปโดยที่เราไม่เคยเห็น เราไม่เคยเห็นว่ามันทำงานอย่างไรของมัน แต่ในการวิเคราะห์นั้น คือการทำงานของขันธุ์ มันทำงานขึ้นมาจากในหัวใจ สิ่งนี้มันเหมือนเครื่องยนต์กลไกเราดีๆ นี่เอง เครื่องยนต์กลไกมันต้องประกอบอุปกรณ์ของมันพร้อม เครื่องนี้มันถึงจะทำงานได้

นี่ก็เหมือนกัน ในเรื่องของขันธุ์ พอทุกอย่างครบบริบูรณ์ของมัน มันก็ถึงจะหมุนออกไป ปัญญาของเราก็แยกแยะสิ่งนี้ย้อนกลับมา แยกแยะสิ่งนี้ย้อนกลับมา ย้อนกลับมาเพื่อจะให้มันเข้าใจตามความเป็นจริง การเข้าใจตามความเป็นจริงมันก็ปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอน ปล่อยวางเพราะมันเข้าใจแล้ว มันมีอำนาจ มันมีพลังงาน เดียวมันก็เกิดมันก็ดับอยู่อย่างนั้น มันไม่ทีเดียวขาดหรือ

ถ้ามันทีเดียวขาด มันต้องมีสิ่งบอกเหตุ สิ่งทีบอกเหตุเห็นใหม่ สิ่งทีบอกเหตุเวลาขาดออกไปสังโยชน์มันจะขาด เวลาขาดออกไป สมุจเฉทปหาน ขาดเพราะสังโยชน์ขาดออกไปจากใจ ถ้าสังโยชน์ไม่ได้ขาดออกไปจากใจเลยแม้แต่นิดเดียว นี่ไม่ถือว่าเป็นภาวนามยปัญญา จะเป็นปัญญาในการใคร่ครวญตลอดไป...

ใคร่ครวญเรื่องของปัญญาหมุนไปในการวิปัสสนานั้นก็จริงอยู่ มันเป็นวิปัสสนาเกิดขึ้นแล้ว แล้วมันปล่อยวาง มันปล่อยวางได้ตามความเป็นจริง ปล่อยวางได้ตามเป็นจริงแล้วเราก็ศึกษามาเห็นใหม่ ตำราจะกลับมาเป็นโทษกับเราก็ตรงนี้ โทษตรงที่ว่าพิจารณากายพิจารณาจิตเหมือนกันแล้ว ปล่อยวางตามความเป็นจริงแล้ว แล้วก็มีความสุข มันมีความสุขเกิดขึ้นมา การมีความสุขเกิดขึ้นมาเพราะมันปล่อยวาง อำนาจความสุขของการปล่อยวางนั้น มันจะลึกซึ้งกว่าความสุขของสัมมาสมาธิ

การปล่อยวางเพื่อเป็นสัมมาสมาธิส่วนหนึ่ง การปล่อยวางจากหัวใจที่มันปล่อยวางกิเลสออกไปจากใจเห็นใหม่ เป็นอีกส่วนหนึ่ง นั่นนะความเว้งว่างของมัน มันจะละเอียดลึกซึ้งมากกว่านั้น ถ้าเราเข้าใจมันต้องเข้าใจ เราอาศัยว่า...สิ่งนี้ยังเกิดอยู่ใหม่ สิ่งที่ว่า เป็นอารมณ์ความรู้สึกเกิด ถ้าสิ่งที่ว่า เป็นอารมณ์ความรู้สึกยังเกิดอยู่ เราต้องพยายามทำลายตรงนี้ให้หมดไป ทำลายไปเรื่อยๆ จนอารมณ์นั้นมันเกิดไม่ได้ ถ้ามันจับต้องได้มันต้องทำลายได้

ถ้ามันจับต้องได้ มันทำลายได้ นั่นคือว่ามันยังไม่สมบูรณ์ ถ้ามันไม่สมบูรณ์ ปทาน มันก็เกิดดับอยู่อย่างนั้น มันก็ไม่มีสังโยชน์ขาดออกไปโดยสังขละโดยความเป็นจริง ถ้าสังโยชน์มันขาดออกไป มันดับหมดเห็นใหม่ ชั้นนี้เป็นชั้น จิตเป็นจิต นี่คือขั้นตอนหนึ่งในการจะทำความบริสุทธิ์ของใจ เกิดขึ้นจากภาวปฏิบัติ มันจะเป็น ชั้นเป็นชั้น ชั้น ๕ นี้ไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่ใช่ชั้น ๕ แยกออกจากกัน พอแยกจากกันนี้มันจะสืบต่อได้อย่างไร ในเมื่อสติเราทัน สิ่งนี้จะเกิดอีกไม่ได้เลย

ถ้าจะเกิดอีก เราก็ต้องรู้ พอรู้สิ่งนี้ เราควบคุมสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้อยู่ในอำนาจ เห็นใหม่ แต่เดิมความคิดของเราไม่อยู่ในอำนาจของเราเลย เราจะคิดขนาดไหน ความทุกข์ขนาดไหน มันไปกับเรา เราขยับขยับ เวลาผูกโกรธขึ้นมามันเป็นไปตามอำนาจของความคิดตลอดไป มันโกรธเขาไปแล้วยังไม่รู้สึกตัว มันยังไปได้เลย แต่ขณะที่ว่ามีสติสัมปชัญญะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจนเห็นตามความเป็นจริง จนมันสมบูรณ์ปทาน เวลามันจะกลับมามีความรู้สึกอีก มันจะมีพร้อมสติสัมปชัญญะ เราจะรู้ทันหมด สิ่งนี้รู้ทันเพราะมันขาดมี

สิ่งที่ขาดมีนี่คือชั้นกับจิตนี้ขาดออกจากกัน แต่ก็มีอยู่อย่างนั้น สิ่งที่ขาดออกไปคือกิเลสเท่านั้น กิเลสที่ผูกมัดระหว่างชั้นกับจิตนี้โดนทำลายออกไป แต่ชั้นกับจิตนี้ก็อยู่คงเดิม มีอยู่คงเดิมคงเสี้ยนคงวา คงที่ของเขา แต่กิเลสที่มันเคยใช้อยู่นั้น มันหลุดออกไปเห็นใหม่ นั่นนะเราก็มีความสุขพอสมควรในการประพฤติปฏิบัติ มีความสุขมาก

การประพฤติปฏิบัติของเราจะต้องเห็นตามสภาวะแบบนี้ “สัพพัตถปรามาส” ไม่เป็นการลบคำศีลเห็นใหม่ เวลาสังโยชน์ขาด สัพพัตถปรามาสขาดออกไป แต่ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ในการประพฤติปฏิบัติของวงกรรมฐานนี้ ใครจะบอกว่าปฏิบัติ

ด้วยสัจพตปรามาส ปฏิบัติด้วยการลูบคลำศีล ปฏิบัติด้วยการลูบๆ คลำๆ มันถึงปฏิบัติไม่จริง ต้องศึกษาเล่าเรียนก่อนแล้วถึงปฏิบัติจริง

ถ้าศึกษาเล่าเรียนมันจะไม่เป็นสัจพตปรามาสไปไหน จะศึกษาหรือไม่ศึกษาก็เป็นสัจพตปรามาสไปหมด เพราะจิตนี้มันมีกิเลสอยู่ กิเลสนี้มันเป็นสัจพตปรามาสมันเป็นความลึกลับเลสงสัย สิ่งที่เป็นความลึกลับเลสงสัยทำไมมันจะไม่เป็นสัจพตปรามาสมันเป็นสัจพตปรามาสก็ต้องให้เป็นสัจพตปรามาสไปก่อน

ในการยกขึ้นวิปัสสนาก็เหมือนกัน ถ้ามันจะยกขึ้นวิปัสสนา.. เป็นสัจญาก่อน ขณะที่จิตสงบแล้วจะเป็นสัจญาก่อน ก็ให้เป็นสัจญา เป็นสัจญาก่อนก็เป็นสัจญาได้ เพราะในสัจญาคือการเริ่มจุดประเด็นขึ้นมา ถ้ามันจุดประเด็นขึ้นมา มันก็จะมีสิ่งนี้เป็น การวิปัสสนา ถ้าไม่จุดประเด็นสิ่งนี้ขึ้นมา จิตนี้มันก็เว้งว่าง มันก็ว่างอยู่อย่างนั้น ความว่างนั้นมันจะอยู่ใน สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา คือมันจะเสื่อมสภาพไปโดยที่เราจะไม่ได้ประโยชน์กับมัน เราถึงต้องใช้สัจญา

สิ่งที่เป็นสัจญาก็ใช้ได้ ความใช้ได้นี้ ถึงจะเป็นสัจพตปรามาสก็ให้เป็นสัจพตปรามาสไปก่อน ถึงจุดหนึ่งแล้วมันก็จะไปทำลายสัจพตปรามาส พอทำลายสัจพตปรามาสออกไปจากใจ แล้วความลึกลับเลสงสัยมันจะไม่มีหรือ ความลึกลับเลสงสัยสิ่งที่สูงกว่า มี สิ่งที่เป็นกิเลสที่เหนือกว่าในหัวใจเราไม่รู้เราก็งงสงสัย แต่ความสงสัยนี้ไม่เป็นสัจพตปรามาส เพราะการประพฤติปฏิบัติของเรามันจงใจ เห็นไหม จงใจในการทำขึ้นไป

การทำขึ้นไปในความเห็นของเรา เราจะชำระปฏิบัติจิตของเราให้พ้น ให้บริสุทธิ ผุดผ่อง สิ่งนี้มันบริสุทธิส่วนหนึ่ง มันปล่อยวางได้ส่วนหนึ่ง มันเข้าใจตามความเป็นจริง ในอารมณ์ในตัวตนของเรานี้ส่วนหนึ่ง วิปัสสนาจนปล่อยวางไปแล้ว เราต้องทำความเข้าใจ จะมีสิ่งใดก่อนหัวใจก็ต้องทำเข้าไป มีความสุขขนาดไหน เราเก็บไว้ในหัวใจแล้วประพฤติปฏิบัติต่อไป เป็นผลงานของเรา สมบัติของเราเก็บไว้ในหัวใจ แต่โทษสมบัติสิ่งที่เป็นทุกข์ในหัวใจนั้นต้องพยายามแสวงหา

ทำความเข้าใจให้สูงขึ้น ใจจะมีความสงบสูงขึ้นๆ ถ้าเราก้าวเดินในการทำ ความสงบของใจ ศีล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญญาอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่าง

ละเอียด จะเกิดขึ้นมาด้วยการที่เราใคร่ครวญ เราสะสมของเราทั้งนั้น นี้ก็เหมือนกัน เราพยายามทำใจของเราขึ้นไป เพื่อให้สูงขึ้นไป สูงขึ้นไปเพื่อจะไปชำระสิ่งที่ละเอียดในหัวใจ สิ่งที่มีนเป็นกิเลสที่ละเอียดในหัวใจนี้ นี่คือการทำให้เรื่องของอริยสัง

สิ่งที่เป็นอริยสังต้องกำหนดเข้ามาในเรื่องของกายของใจนี้เท่านั้น ในเรื่องของสรรพสิ่งข้างนอก สิ่งที่ได้รับรู้ เวลาจิตมันสงบ แล้วมันรับรู้ต่างๆ มันจะรู้แล้วมันพยายามจะชักลากเราออกไป อันนั้นเราจะไม่ตามสิ่งนั้นไป สิ่งนั้นเห็นใหม่ ถ้าสติหลุดปรามาสมันจะมีสิ่งนั้นเข้ามาหลอกหลวง แล้วเราก็จะไม่สนใจ เราไม่เข้าใจ แต่ถ้าเราเคยวิปัสสนาจนสมุจเฉทปหานออกมาขั้นตอนหนึ่ง เราจะเข้าใจสิ่งนี้ แล้วเราจะย้อนกลับเข้ามา จะมีสิ่งใดก่อกวนเราก็จะย้อนกลับเข้ามา มันจะเดินได้ไ

“ผู้ที่ดินเหยียบถึงพื้นแล้วจะเดินขึ้นฝั่งได้” ผู้ที่มีความรู้ความเห็น จิตปล่อยวางได้ ส่วนหนึ่ง นี้ดินถึงพื้นแล้ว ความประพฤติปฏิบัติมันก็ไม่เหนียวจนเต็มทีเกินไป แต่เดิมการจับต้องไม่ได้ ความล่งเลสงสัยว่าตรงไหน เราจะฟันตรงไหน เราจะจคข้องตรงไหน ปัญญาเรา เราจะฟาดฟันกับกิเลสตรงไหน มันจับต้องสิ่งนั้นไม่ได้ แต่ในเมื่อเราเคยประพฤติปฏิบัติมา เราเคยทำของเราขึ้นมาแล้วนี้ มันยกขึ้นของมันขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอน

ย้ายขึ้นมาได้ จากกายกับจิตวิปัสสนาเหมือนกัน สิ่งที่เป็นกายกับจิตนี้มันมีหยาบ มีกาย กายในกาย เวทนานอก เวทนาใน เวทนาในเวทนา ความขุ่นข้องของใจมันจะละเอียดขนาดไหน มันก็จะมีความรู้สึกเสรำหมองอยู่ในหัวใจ มีความเสรำหมองนะ วิปัสสนาเพราะมันติดข้องอยู่ มันเป็นสิ่งที่เกาะเกี่ยวอยู่กับร่างกาย วิปัสสนาจะจับได้ ถ้าจับได้ วิปัสสนาได้ วิปัสสนาได้ก็เป็นงาน ถ้าวิปัสสนาไม่ได้ มันก็ก้าวเดินไปย่ำอยู่กับที่อยู่อย่างนั้น ก้าวเดินไปชำระรอยเหยียบอยู่กับที่ แล้วมันก็จะอยู่อย่างนั้น มันจะไม่เป็นผลงานของเรา ไม่เป็นผลงานของจิต

จิตนี้จะพ้นออกไป จะบริสุทธิผู้คผ่องขึ้นมาต้องทำงานสิ่งที่ชำระกิเลส กิเลสฝังอยู่ที่ใจ ต้องชำระใจ ต้องเอาเนื้อของใจนี้มาไตร่ตรองกัน “เนื้อของใจ” ใจนี้เข้าไปในขันธุ์ก็เป็นอารมณ์ของขันธุ์ เห็นใหม่ เข้าไปในขันธุ์เพราะใจนี้คือสิ่งที่ไม่รู้ สิ่งที่ไม่รู้คืออวิชา อวิชานี้เคลื่อนออกมาก็เข้าไปในขันธุ์ มันก็หมุนไปตามความไม่รู้ สิ่งที่อยู่แล้วมันก็เป็นสิ่งที่รู้แล้ว วางไว้เข้าใจตามความเป็นจริง สิ่งที่ไม่รู้มันก็หยุดเหี่ยวใจอยู่ วิปัสสนาสิ่งที่

ไม่รู้มันแยกออกไป พิจารณากายนี้มันจะกลับไปคืนธาตุเดิมของเขา กลายเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ

แต่มันเริ่มต้นจะเป็นไป ถ้าพิจารณากาย.. การพิจารณากายแล้วแต่มันจะเป็นไป มันจะเป็นเรื่องถึกลั้มหัตถจรย์ แล้วแต่ที่มันจะเกิดขึ้นมาในหัวใจ มันจะตื่นตื่นนะ ความที่ว่ามันตื่นตื่น เวลาเกิดเป็นกายขึ้นมาให้เอาไฟเผาขึ้นมา ไฟมันจะเผาพริบ ภาพที่เห็นอยู่ สิ่งที่เห็นอยู่เป็นร่างกาย แล้วมันจะหายไป สิ่งที่หายไปเหมือนกับเราจับสิ่งของ ขึ้นใจอยู่ในมือ แล้วมันหายไปจากมือเราเนี่ย เราจะเกิดสภาวะแบบใด

เหมือนกับเขาเล่นกล สิ่งที่เล่นกลนั้นเป็นมายากล แต่สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากในหัวใจ นี้มันไม่ใช่กล มันเป็นอำนาจของธรรม อำนาจของสัมมาสมาธิ อำนาจของปัญญาที่ วิปัสสนาเข้าไป สิ่งนี้จะแปรสภาพ แล้วจะซำๆ เป็นอย่างนี้บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้ง ด้วยอำนาจของปัญญา เหมือนเรากั้นฝายให้พอแรง อำนาจของน้ำนั้นเต็มที สภาวะสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นมา ซำบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า

ต้องซำบ่อยครั้ง ! ถ้าไม่ซำบ่อยครั้งนั้นกิเลสมันหลอก หลอกในวงภวานานี้ละ จะ หลอกให้เราผิดพลาดไป กิเลสจะไม่ให้เราสมความปรารถนา กิเลสจะต้องดึงลุดกระชาก ความเห็นของเขาไว้ในเรือนของหัวใจนี้ ยับยั้งใจนี้ให้เป็นที่อยู่ของเขาตลอดไป

เราก็ต้องพยายามใช้ความละเอียดรอบคอบเห็นใหม่ ความละเอียดรอบคอบของเรา พยายามทำใจให้เป็นกลาง มัชฌิมาปฏิบัติทางที่สุดแล้วมันจะทำลายกัน จิตเป็นจิต จันท์เป็นจันท์ จิตเป็นจิต กายเป็นกาย นี้แยกออกจากกัน ต้องแยกออกจากกันโดย ธรรมชาติ จิตกับกายนี้แยกออกจากกัน โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง ใจนี้เป็นใจ กายนี้เป็น กาย ปล่อยวางตามความเป็นจริง นั้นเป็นการบริสุทธิผู้ผ่องมาถึงครึ่งทาง

สิ่งที่มาครึ่งทางเห็นใหม่ จิตนี้แบ่งเป็นสองส่วน อีกส่วนที่ส่วนสำคัญ มันอยู่ ข้างหน้า อยู่ข้างหน้าที่เราจะเข้าไปผจญอยู่นี้ แล้วมันจะติดอยู่ตรงนี้ การติดอยู่ตรงนี้ ผู้ที่ ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ศึกษามาจากทางโลกขนาดไหน มันก็มีความศึกษามาก มันจะติด ในความว่าง จิตกับกายนี้ไม่ใช่สิ่งที่เกาะเกี่ยวกันแล้ว มันจะว่างหมด มันจะเว้งว่าง โลกนี้ ราบเป็นหน้ากลอง เหมือนกับไม่มี สิ่งใดในโลกนี้ไม่มี ราบไปหมดเลย ความซึ้งของใจ

ไม่เกี่ยวกับสิ่งๆ ใดเลย นี่คือผล ผลของการปล่อยวางจิตกับกายแยกออกจากกัน จะปล่อย
ได้ว่างขนาดนี้

ถ้าว่างขนาดนี้มันจะไม่ติด มันจะเป็นไปได้อย่างไร คนเราต้องคิดหมด พอดคิดสิ่ง
นี้ มันก็จะเว้งว่างอยู่อย่างนั้น ต้องออกหาใจ ออกหาในสิ่งที่เป็ผลงานข้างหน้า สิ่งที่เรา
จะทำลาย ทำลายความบริสุทธิ์ของใจ ทำลายสิ่งที่มัวหมองให้มันบริสุทธิ์ในหัวใจ มัน
ต้องพยายามจับต้องขึ้นไปข้างบนให้ได้ ถ้าจับต้องขึ้นไปข้างบนได้ มันจะเริ่มเคลื่อนจิต
ออกไป

ถ้าเคลื่อนจิตออกไป จะจับต้องในสิ่งใด แต่มันมีดไปหมด มันจับต้องสิ่งใดๆ
ไม่ได้ เพราะว่าชั้นมันละเอียดเข้าไปเรื่อย สิ่งทีละเอียดเข้าไปเรื่อย มันถึงต้องสร้างมหา
สติ มหาปัญญา

การสร้างมหาสติ มหาปัญญา มันก็ต้องมี หยาบ กลาง ละเอียด จากปัญญาอย่าง
หยาบๆ ว่าสิ่งนั้นมี สิ่งทีความปกป้องหมองใจในหัวใจนั้นมี ถ้ามีปัญญามันก็กางออก สิ่ง
ทีปัญญากางออกเห็นใหม่ ค่าของใจมันกางออก เชื้อนของหัวใจมันกางออก ดีสภาวะน้ำ
ออกให้เห็นปลาในน้ำนั้น ให้เห็นเชื้อโรคในหัวใจนั้น เชื้อโรคในหัวใจนั้นเป็นกามราคะ

สิ่งทีเป็นกามราคะนี้ปกคลุมใจอยู่ในหัวใจนั้น มันเป็นเชื้ออย่างมหาศาล เป็นเชื้อ
ทีทำให้เกิดดับ เกิดดับกันอยู่นี้ ตัวขบไสใหญ่อยู่ที่นี้ โลก โกรธ หลง ใจ นางราคะ นาง
ตัณหา นางอโรคี อยู่ที่ตรงนี้ !

การประพฤติปฏิบัติในการฟาดฟันกับกิเลส ตรงนี้เป็นจุดวิกฤตที่สุด เพราะทำ
ตรงนี้ได้แล้ว มันจะผ่านสิ่งที่ว่า เราจะไม่ต้องเกิดในกามภพ ไม่เกิดในกามนี้้อีกแล้ว แต่
สิ่งนี้มันแนบแน่นอยู่ในหัวใจ เพราะหัวใจของสัตว์โลกเกิดตายมาในโลกนี้ตลอด

สิ่งทีเกิดตายในโลกนี้ สิ่งนี้เป็นธรรมชาติของใจ กิเลสก็เป็ธรรมชาติอันหนึ่งใน
หัวใจเห็นใหม่ ธรรมชาติ สิ่งทีเราจะรู้ธรรมชาติ แล้วเราจะปล่อยวางธรรมชาติไว้ตาม
ความเป็นจริง

ถ้าเราไม่รู้ธรรม สัจธรรม อกุศลธรรม ธรรมทีมันปักมาในหัวใจของเรา เราจะ
ปลดเปลื้องสิ่งทีเป็นอกุศลธรรมในหัวใจได้อย่างไร ธรรมทีในหัวใจของเรามันปักมา

ขนาดนั้น เราต้องพยายามย้อนกลับเข้ามา ข่ายของปัญญามันจะเกิดขึ้น เพราะเรามีปัญญา มีความตั้งใจย้อนกระแสของจิต ย้อนกลับ สิ่งที่ย้อนกลับนั้นจับต้อง ถ้าจับต้องนี้ได้เป็นขั้นอันละเอียด ถ้าจับต้องกายได้ มันเป็นอสุภะ

สิ่งที่เปื้อนอสุภะเห็นใหม่ ทำไมมันเปื้อนอสุภะละ สิ่งที่เป็นอสุภะเพราะอำนาจของกรรม แต่ในหัวใจนั้นมันเปื้อนอสุภะ เราจะตั้งเป็นอสุภะก็ได้ จบปกติมันเปื้อนอสุภะเป็นความชอบใจ เป็นความสวย ความงาม ความคิดข้องของใจโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แต่มันจะเป็นอสุภะเพราะว่าอำนาจของกรรม อำนาจของกรรมว่าสัจจะความเป็นจริง อำนาจของกรรมเห็นใหม่ สัจจะตามความจริงว่า สรรพสิ่งในโลกนี้ ร่างกายนี้มันเปื้อนอสุภะแน่นอน มันเปื้อนสิ่งที่เศร้าหมอง มันต้องเป็นของเน่าของบูดโดยธรรมชาติ

แต่เพราะกรรมรักษาไว้ กรรมใด กรรมคือการกระทำของสิ่งที่มีชีวิตนี้ รักษาไว้ให้เราใช้ชีวิตดำรงชีวิตอยู่ ชาติไฟมันเผาผลาญร่างกายนี้อยู่ ร่างกายนี้มันถึงได้คงสภาพนี้อยู่ คนตายขึ้นไปแล้วไม่มีชาติไฟเผาผลาญให้ร่างกายนี้คงสภาพอยู่ที่นี่ จะต้องเน่าต้องบูดเป็นไปตามธรรมชาติ เอาศพของคนตายกับเราที่มีชีวิตอยู่ที่นี่เทียบเคียงกัน มันจะเป็นสิ่งนั้น

การดำรงชีวิตอยู่เห็นใหม่ เราเห็นสัจจะตามความเป็นจริงก่อนที่เราจะตาย เราเห็นอสุภะด้วยอำนาจของกรรม ถ้าเราสร้างกรรมขึ้นมา เราจะเห็นเป็นอสุภะขึ้นมา มันก็จะสลัดสังเวช สลัดสังเวชว่าทำไมเราเข้าใจสิ่งที่ว่า ความหัวใจนี้มันถึงโง่งงแต่่าตุนขนาดนั้น เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สวยสิ่งทีงาม สิ่งนี้เป็นที่สวยที่งามเพราะมันเกาะเกี่ยว สิ่งทีมันเกาะเกี่ยวมันต้องรัก สมบัติของเรา เราว่าต้องเป็นของดี ของที่อยู่กับเราจะเป็นของดีทั้งหมดเลย

นี้ก็เหมือนกันเห็นใหม่ เรายังสงสัยว่าของของเรา ร่างกายนี้เป็นของเรา สรรพสิ่งนี้เป็นของเรา สมบัตินี้เป็นของเรา ร่างกายนี้เป็นเรา ความคิดก็เป็นเรา ทุกอย่างนี้เป็นเรา แต่มันเป็นเราโดยสมมุติ สมมุติอยู่ในชีวิตนี้เท่านั้น แล้วมันจะตายไป เวลาตายไปแล้วเราก็หมดโอกาส องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่สอนคนตายนะ คนตายไปแล้วจะไม่มีโอกาสได้มีการประพฤติปฏิบัติเลย มันจะไปได้สถานะใหม่แล้วแต่เวรแต่กรรมที่สะสมไป

แต่คนเป็นอยู่นี้ มันจะมีโอกาสได้ประพฤติปฏิบัติ คนเป็นอยู่นี้ถึงจะย้อนกลับเข้ามาที่สภาวะธรรมอันนี้ได้ ถ้าเราจับสภาวะธรรมอันนี้ได้ เราจะก้าวเดินเข้ามาถึงสภาวะธรรมสิ่งนี้ นี่คือสภาวะธรรม สภาวะธรรมเห็นใหม่ “ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ถึงจะเห็นอสุภะอสุภัง เห็นอสุภะด้วยอำนาจของธรรม มีอำนาจมาก แล้วพออำนาจมากมันก็จะเริ่มเข้าใจ เริ่มปล่อยวาง

ความเริ่มปล่อยวาง จิตนี้ละเอียดอ่อนมาก ยิ่งปล่อยวางยิ่งเว้งว้าง เว้งว้างจนถึงที่ว่าเราคาดหมายสิ่งใดไม่ได้เลย เว้งว้างขนาดที่ว่ามันเป็นจิตที่จะพ้นออกไปจากกิเลส แล้วจะสร้างสม การทำตรงนี้มันถึงต้องซ้ำ ซ้ำบ่อยครั้งบ่อยครั้ง เพราะการประพฤติปฏิบัตินี้ กิเลสมันจะหลุดไปตลอด กิเลสอาศัยสิ่งนี้จะหลุด จะเอาเชื้อของธรรมเอาความของธรรมมาอ้างให้เราประพฤติปฏิบัติ แล้วหลงทางไป ถ้าหลงทางไปนี้อย่างน้อยเน้นซ้ำอย่างมากหยุดกับที่แล้วไม่ประพฤติปฏิบัติต่อ

มันต้องประพฤติปฏิบัติต่อด้วยการขุดคุ้ย ด้วยการถากถางสิ่งนี้ออกไปในหัวใจให้ได้ เป็นอสุภะก็ให้เป็นอสุภะ ให้มันรู้เข้าใจว่ามันเป็นอสุภะ แล้วปล่อยวางซ้ำเข้ามา ถ้าเป็นจิตเห็นใหม่ สิ่งนี้เป็นกามราคะมันฝังอยู่ที่ใจ สิ่งที่ฝังอยู่ที่ใจ...ทำไมมันถึงฝัง ฝังเพราะเป็นธรรมชาติอันหนึ่งที่มีมันฝังมา เป็นธรรมชาติอันหนึ่งเห็นใหม่ “ชีวิตนี้ไม่มีต้น ไม่มีปลาย เกิดดับเกิดดับมาตลอด” เกิดดับมาในสถานะต่างๆ เกิดดับมาตลอด แล้วสิ่งนี้ก็ฝังมาตลอด

แล้วจะสาวไปหาที่ไหน จิตนี่คืออะไร จะสาวออกไปว่าเกิดมาชีวิตนี่คืออะไร ชีวิตนี่ก็คือร่างกายกับจิตในปัจจุบันที่กำลังต่อสู้กันอยู่ที่นี่ ชีวิตนี่คือการใคร่ครวญ ชีวิตนี่คือการประพฤติปฏิบัติที่เราสะสมขึ้นมา ชีวิตของโลกเขาเป็นชีวิตของโลกเขา ที่เขาคำเนินชีวิตอยู่ เราเข้าใจว่ามีความสุข เข้าใจว่ามีคุณค่าไง แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้เป็นผู้ที่ต่ำต้อยมาก การเป็นอยู่ก็ต้องอยู่ในศีลในธรรม ผู้ที่อยู่ในศีลในธรรมนี้ก็ต้องประหยัดมัชฌิณต์อยู่ในศีลในธรรม เห็นใหม่เป็นผู้ที่มีความทุกข์ ผู้ที่ว่าประพฤติปฏิบัติเป็นผู้ที่ไม่มีค่า

แต่ไม่มีใครรู้เลยว่าจิตใจนั้นประเสริฐ จิตใจนี้มีคุณค่ามาก จิตใจดวงนี้มันกำลังต่อสู้กับกิเลส กำลังฟาดฟันต่อสู้กับกิเลสโดยใช้กาวนามยปัญญา ปัญญาในการทรงธรรม

ขึ้นมาเห็นใหม่ ธรรมฝ่ายมรรคที่สร้างสมขึ้นมา สิ่งนี้สร้างสมขึ้นมาจนถึงเป็นปัญญาของ
 ธรรม ปัญญาของธรรมจึงเห็นสถานะของอสุภะ เห็นความผิดแปลกไปจากที่กิเลสมัน
 เห็น กิเลสในหัวใจเห็นเป็นของสวยของงาม ของที่น่ารื่นเริง ของที่ผูกพันใจไป มันต้อง
 สิ่งนั้นแล้วสะสมสิ่งนั้น ต้องการรสชาติสิ่งนั้นตลอดไป

ตามรสชาติของสิ่งนั้นนั่นคือใจต้องการ ใจต้องการ.. ใจนั้นเป็นอะไร ใจนั้นเป็น
 กิเลสทั้งหมด สิ่งที่เป็นกิเลสเมื่อจับเคลื่อนไปๆ เขาทำงานของเขาอยู่อย่างนั้น แล้วเพราะ
 ด้วยอำนาจของธรรมนี้ย้อนกลับเข้าไป ปัญญาญาณนี้ย้อนกลับเข้าไปทำลายสิ่งนั้น
 ออกไป แยกแยะสิ่งนั้นเข้าไป เห็นใหม่ แยกแยะเข้าไป แล้วมันเป็นการต่อสู้ที่รุนแรง
 ปัญญาขนาดต่อสู้ขึ้นมา ข่ายของปัญญาทางออกไปขนาดไหนก็แล้วแต่ อำนาจที่เราสู้
 ไม่พอมันจะล้มลุกคลุกคลานนะ แล้วมันจะมีปัญญาที่มันหลอก กิเลสมันจะหลอก สร้าง
 สถานะหลอก หลอกว่าสิ่งที่เราสร้างสม ตั้งเป้าหลอกให้ปล่อยวางว่า “สิ่งนี้เป็น
 ประโยชน์ สิ่งนี้เป็นประโยชน์ สิ่งนี้เป็นผลแล้ว เป็นผลแล้ว” แล้วมันจะหยุดอยู่ตรง
 นั้นนะ เข้าใจสิ่งนั้นชั่วครั้งชั่วคราว

แล้วเราสังเกตของเรา เราสังเกตคือเราทดสอบใจของเรา ใจของเรายังมีสิ่งที่หมัก
 หมมอยู่ในใจ ถ้ายังมีสิ่งที่หมักหมมอยู่ในใจ การปล่อยวางนั้นมันปล่อยวางชั่วคราว มัน
 ปล่อยวางเพราะอำนาจของปัญญาเหนือกว่าเป็นขั้นเป็นตอน แต่ไม่มีขมิมาปฏิบัติ ถ้า
 มีขมิมาปฏิบัติมันจะรวมตัวกัน มรรคนี้สามัคคี มรรค ๘ ความดำริชอบ ความเห็นชอบ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเห็นตามความเป็นจริงว่ามรรคนี้สามัคคีอย่างไร จะสามัคคี
 ตั้งแต่เริ่มต้นเข้ามา มันสามัคคีเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา ถ้ามันสามัคคีคือความพร้อมของ
 มันพอดีมีขมิมาปฏิบัติ ถ้าความพร้อมของเขาไม่พอดีเห็นใหม่ ถ้าสมาธิมากเกินไปก็
 ทำให้ปัญญาอ่อนด้อย ถ้าใช้ปัญญามากเกินไป ใช้ปัญญาใคร่ครวญออกไปมันก็ฟันเพื่อน
 แล้วปัญญาของกิเลสมันก็หลอกอีกชั้นหนึ่ง

ปัญญาของกิเลสเห็นใหม่ ใช้ปัญญานี้เหมือนกัน แล้วก็ใช้ความใคร่ครวญ ใช้
 สร้างจินตนาการ ใช้สร้างภาพเหมือนกัน เพราะเราไม่เคยเห็น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้เป็น
 คนที่มีกิเลสในหัวใจทั้งหมด แล้วกิเลสในหัวใจนี้พยายามต่อสู้กับสิ่งที่มันฝังมาในหัวใจ
 เห็นใหม่ สิ่งนี้ฝังอยู่เป็นธรรมอยู่อันหนึ่ง เป็นธรรมเกิดกับใจ เกิดดับกับใจ กิเลสอยู่กับใจ

เกิดกับใจดับกับใจ แต่ไม่ใช่ใจ เพราะเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่ง ผู้ที่รู้ธรรมตามความเป็นจริง ทั้งธรรมชาติ ทั้งสิ่งที่มันเป็นสัจจะ สิ่งที่เกิดดับในหัวใจนี้ มันเกิดดับแต่มันทำลายได้

มันทำลายได้จนมันปล่อยวางได้ ถ้ามันปล่อยวางได้เห็นใหม่ “เหนือธรรมชาติ แต่ตามสัจธรรมความเป็นจริง” ในอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค หัวใจนี้เข้าไปอยู่ในอริยสัจ

ทุกข์เห็นใหม่ ทุกข์เพราะสิ่งนี้ สิ่งที่เราแสวงหาที่เราต้องการกันอยู่นี้ ทำให้ชีวิตนี้เป็นทุกข์ ชีวิตนี้เป็นทุกข์เพราะมีสิ่งนี้ มีรสชาติของสิ่งนี้เป็นเครื่องดำเนิน เราก็หลงไหลกับสิ่งนี้ไป ปรารถนาใคร่ครวญกันก็เพราะสิ่งนี้ เพราะสิ่งนี้มีอยู่แล้วเราก็อยู่กับโลกเขาไป นั่นนะมันถึงต้องติดข้องไปกับโลกเห็นใหม่ เราจะทำลายโลกเห็นใหม่ ทำลายกามภพ ทำลายความเห็นของใจที่เป็นความเห็นผิด ต้องย้อนกลับเข้ามาตลอด ย้อนกลับเข้าไปแล้วปัญญา มันจะใคร่ครวญออกไป

ถ้าปัญญาใคร่ครวญออกไปตามความเป็นจริง แล้วมันฝึกฝน ฝึกฝนจนทำลายออกไป จนกิเลสที่มันเป็นแก่นของกิเลส สิ่งที่มีมันเป็นอำนาจเหนือใจนี้ มันเคยมีอำนาจเหนือใจ มีอำนาจเหนือกว่านี้ มัน โคนบั่นทอน โคนทำลายออกไปเป็นครั้งเป็นคราว มันก็อ่อนตัวลงอ่อนตัวลง ธรรมนี้ก็เสมอตัวกัน ถ้าเสมอตัวกันปัญญาเริ่มใคร่ครวญเข้าไป มันจะเริ่มปฏิบัติได้ง่ายขึ้น มันจะ โคนหลอก โคนหลอกจนเราล้มลุกคลุกคลาน

โคนหลอกนะ กิเลสมันจะหลอก จะสร้างสิ่งสถานะหลอกในหัวใจว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้ทำแล้วได้ประโยชน์แล้ว ว่าเราทำปฏิบัติแล้ว เข้าใจแล้วแล้วปล่อยวางแล้ว เว้งว้างๆ เว้งว้างอยู่อย่างนั้น เว้งว้างมันก็เป็นความเว้งว้างของกิเลสที่มันสงบตัวลงเท่านั้น มันไม่ใช่สมุจเฉตพหวน ต้องเน้นว่าสมุจเฉตพหวนเท่านั้น ต้องซ้าอยู่ตรงนี้ ถ้าซ้าอยู่ตรงนี้ สมุจเฉตพหวนได้เพราะอะไร เพราะตรงนี้เป็นเป้าหมาย เพราะเราซ้าอยู่เห็นใหม่

เรามีพลังงานอยู่ เราทำงานอยู่ งานคาอยู่ในมือของเรา เรากำลังทำงานนั้นอยู่ในมือนี้เราสามารถทำได้ ถ้าเราเข้าใจว่างานนั้นเสร็จแล้ว เราปล่อยงานนั้นออกจากมือเห็นใหม่ มือนี้ว่างๆ เว้งว้างว่างหมดเลย แล้วทำงานอะไรไม่ได้ ก็เคลิบเคลิ้มไปกับอำนาจของกิเลส แล้วเราก็ต้องจับไปที่งานนั้นใหม่ ถ้าเราทำสมาธิขึ้นมา มือนี้ก็ต้องกลับไปจับตรงงานนั้นนะ จับตรงงานนั้น จับตรงกามภพ จับตรงอสุภะนั้น จับตรงขันธอันละเอียดนั้น

ต้องทำตรงนั้นเท่านั้น แล้วแยกแยะออกไปเรื่อย แยกแยะออกไปเรื่อย ทำอยู่ตรงนั้น เพราะเราเคยโดนกิเลสมันหลอกให้เราหลงไปทางอื่น ให้กิเลสมันมีอำนาจในหัวใจ ให้มันดำรงชีวิตอยู่ของมันได้ชั่วคราว เราก็เบนไปทางอื่นไป เราย้อนกลับมา

ที่นี้การต่อสู้ขึ้นมา กิเลสมันก็ต้องสงบตัว ต้องถอยร่นของมันตลอดไป เราทำลายจนมันขาด จนมันขาด มันทำลายออกไป อสุภะอสุภังขาดออกไปจากใจ ครีนออกไปจากใจ ใจนี้ลั่นออกไปเลยนะ

สิ่งนี้ก็ต้องฝึก ต้องซ้อม ซ้อมมันเข้าไป เพราะในกามภพนี้มันมีส่วนที่ที่มีความละเอียดสลับต่อกันไป ถ้าเราซ้อมเข้าไปแล้วมันจะปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอน ซ้อมกับสิ่งที่ว่าเราฝึกฝนออกไป นี่ตรงนี้ทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติติด ติดเพราะอะไร เพราะเราฝึกซ้อมเข้าไปอีก แล้วมันจะไปอ้างว่าเป็นมรรค ๔ ผล ๔ ไง

การที่เราซ้อมเข้าไปแล้วมันปล่อยวางช้า ปล่อยวางช้า ปล่อยวางช้าจนหมดขั้นของกาม สิ่งที่ยึดมั่นของกาม จิตนี้มันจะเว้งว้าง จิตนี้มันจะไม่มีตัวรู้เลย มันจะปล่อยวางหมดเพราะอะไร เพราะว่าสิ่งต่างๆ เกิดจากตรงจุดนี้ จุดนี้มันปล่อยสิ่งต่างๆ มาหมดแล้ว เหลือแต่ตัวมันเองเห็นไหม มันก็ต้องว่าไม่มีสิ เพราะเราเป็นตัวของเราเอง

เรากำของอยู่ เราถือของอยู่ แล้วเราปล่อยวางของนั้นไว้หมดเลย ปล่อยวางแล้วมันก็ต้องไม่มี เพราะเราปล่อยวางหมดแล้ว ไม่มีสิ่งใดติดในตัวเราเลย ไม่มีสิ่งใดอยู่กับเราเลย เราเป็นผู้ที่สะอาดบริสุทธิ์

แต่ความสะอาดบริสุทธิ์ของใจเห็นไหม ชาติรู้นั้นมันเป็นสิ่งที่ว่าฝังอยู่ในหัวใจ ใจตัวนี้จะกลั่นให้มันบริสุทธิ์ได้ จะบริสุทธิ์ตรงนี้ รูปปราคะ อรูปปราคะ มานะ อุตถัจจะ อวิชา สังโยชน์เบื้องบน ๕ ตัวอยู่ตรงนี้ทั้งหมดเลย รูปปราคะ-อรูปปราคะ รูปฉาน-อรูปฉาน ความว่างของใจเห็นไหม สิ่งที่ว่าว่างเป็นอากาศธาตุ ว่างหมดเลย มันก็เป็นปราคะ สิ่งที่เป็นปราคะทำให้ติดได้ ใจนี้มาติดมาเสพอยู่กับตัวมันเอง โดยไม่รู้สีกตัวเลย สิ่งที่เป็นความว่างคืออรูปปราคะ

“สมาบัติ ๘” สิ่งที่เป็นสมาบัติ ๘ เป็นความเว้งว้างอยู่ แต่เดิมประพฤติปฏิบัติเราต้องการความเว้งว้างมาก เราต้องการมาก เราต้องการสัมมาสมาธิมาก สิ่งนี้เป็น

สัมมาสมาธิ แต่ทำไมเราต้องทำลายรูปราคะ อรูปราคะละ ทำไมต้องทำลายสิ่งที่มันเป็น ความว่าง สิ่งที่มีมันเป็นรูปฌาน รูปฌานในหัวใจนั้น เพราะมันเป็นสิ่งที่ติดอยู่ ใจนั้นมันติด อยู่เห็นไหม

มันเป็นสิ่งที่เว้งว่าง มันเป็นรูปของจิต ถ้าเป็นกายคือกายชั้นสุดท้าย กายอัน ละเอียดที่สุด เป็นรูปของกาย เป็นรูปของจิตที่มันคงอยู่ในหัวใจตัวนั้น มันปล่อยวางสิ่ง อื่นหมดแล้วเหลือแต่ตัวมันเอง นั่นนะถ้าปฏิบัติผิดพลาดเข้าไป มันจะไม่เข้าไปจับต้อง สิ่งนี้ มันจะเข้าใจว่าเพราะเราได้การฝึกฝนกับเรื่องของกามราคะ มันปล่อยมาแล้ว มัน เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา เราก็จะอ้างผลตรงนั้นว่า เราปล่อยมาจนครบองค์ประกอบของ การประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นอริยสัจคือปล่อยวางหมดแล้ว กิเลสมันเสื่อมสอนขนาดนั้น กิเลสมันละเอียดอ่อนขนาดนั้น

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา มันไม่รู้สิ่งใดเลย แต่มันก็ปรุงมาในหัวใจ ไม่รู้จัก รู้แต่ ความรู้สึกของมัน ไม่รู้ในเรื่องสัจจะความเป็นจริงเห็นไหม เราต้องพยายาม พอเข้าใจว่า สิ่งนี้ฟ้องใส สิ่งนี้เศร้าหมอง สิ่งที่เป็นความว่างนี้มันต้องรักษา ผู้ที่ปฏิบัติขึ้นมาพยายาม ทำสมาธิขึ้นมา ทรงสมาธิไว้ ชำนาญในวสี ทำงานตลอดแล้วจะรักษาสิ่งนี้ไว้ พอมันเป็น ความว่าง เดียวมันก็มีการเกิดดับในหัวใจ

สิ่งที่เศร้าหมอง สิ่งที่มีมันเป็นจุดเป็นต่อมเกิดในหัวใจนี้ มันเกิดได้อย่างไร เกิด ความลังเลสงสัย เกิดว่าสิ่งนี้คืออะไร นี่ชายของปัญญาย้อนกลับ ถ้าชายของปัญญา ย้อนกลับจับต้องตรงนี้ได้ จับต้องตรงนี้ได้คือจับต้องตัวจิตได้ ตัวจิตแท้ๆ โดยที่ไม่ต้อง อาศัยสิ่งใดเลย ตัวที่ปล่อยวางทุกอย่างมาหมดแล้ว เหลือแต่ตัวเองล้วนๆ ตัวเองล้วนๆ นั่นนะปัญญาญาณ ถ้าย้อนกลับปัญญาย้อนมา ญาณของปัญญาจะย้อนกลับ

แต่ถ้าปัญญาอย่างหยาบมันก็ทำถึงตรงนี้ได้ ปัญญาอย่างขันธใช้ประโยชน์ตรง นี้ไม่ได้ ปัญญาอย่างขันธว่าละเอียดแล้ว ละเอียดเป็นชั้นๆ เข้าไปนะ แต่ปัญญาญาณนี้มันเป็น ญาณหยั่งรู้ ย้อนกลับเข้าไปถึงจุดที่มันเป็นการเริ่มต้นของความรู้สึกนั้น แล้วทำลาย กันตรงนั้น จบสิ้น.. จบสิ้นของการประพฤติปฏิบัติ

การประพฤติปฏิบัติต้องให้จิตนี้เพื่อความบริสุทธิ์ของใจ ใจนี้เศร้าหมองไปด้วย กิเลส กิเลสในหัวใจนี้มีมากมายมหาศาล แล้วในการประพฤติปฏิบัติของเรา มันเป็นงาน

ที่ว่าทำจบแล้วจบกัน จะทุกข์ยากขนาดไหน มันสมควรทุกข์ยาก เพราะทุกข์ยากแล้วมันจบสิ้นกัน

งานของโลกเห็นไหม ชีวิตนี้ไม่เคยดับ จะเกิดตาย เกิดตายตลอดไป แล้วจะต้องทำงานอย่างนี้ตลอดไป งานที่เราสร้างขึ้นมาเราก็มองว่าเป็นงานที่ทุกข์ยาก ที่เราต้องมาอาบเหงื่อต่างน้ำแบกหามทำกันอยู่นี้ เป็นงานประกอบสัมมาอาชีวะ แล้วเราก็ต้องมาเกิดมาสร้างกันอยู่อย่างนี้ตลอดไป

ชีวิตนี้เราต้องการสิ่งนี้ใหม่ ถ้าชีวิตนี้ต้องการสิ่งนี้ เราก็ไม่ต้องประพฤติปฏิบัติ เราเชื่อกิเลส กิเลสมันก็จะพาให้เราอยู่กับสิ่งนั้น แต่ถ้าเราจะไม่ต้องเกิดไม่ต้องตายอีกเลย แล้วมันมีสิ่งที่รับรู้อยู่ คือหัวใจที่รับรู้อยู่ ผู้รู้ที่โดนทำลายนั้น นั่นนะมันมีความสุขในหัวใจใจ หัวใจพุ่งออกไปจากสมมุติทั้งหมด เป็นวิมุตติล้วนๆ ในหัวใจนั้น ในหัวใจนั้น จะมีความสุข นั่นนะแล้วมันเป็นความสุขเห็นไหม

นี่บริสุทธิ บริสุทธิอย่างนี้ บริสุทธิในหัวใจ บริสุทธิเกิดขึ้นมาจากการประพฤติปฏิบัติ ต้องประพฤติปฏิบัติ

ถ้าไม่ปฏิบัตินี้ สิ่งนี้มันจะเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ ไม่ได้ ถ้าเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ นั่นก็เรื่องของกิเลสมันคาดฝัน กิเลสมันจะฝัน มันจะคาด มันจะหมาย ฝันเลยนะว่าจะเป็นอย่างนั้น ความคาดความหมาย ใจมันจะหมายไปว่า เมื่อนั้นเราจะเป็นไปตามความเป็นจริง ธรรมเราจะรู้ขนาดนั้น เราสะสม เราศึกษามา แล้วมันก็คาดหมายไปตามความคาดหมาย แล้วมันจะสนใจไหม มันจะไม่สนใจ เพราะชีวิตนี้วันเวลาจะล่วงไปๆ ชีวิตนี้พอเวลาล่วงไปนะมันจะหมด มันจะตายลง สิ่งที่ตายลงเราก็จะคิดว่า ถึงเวลามันจะตายขึ้นมา แล้วเราไม่ได้ชำระกิเลสเลย เพราะเราจะมี ความกังวลกับสิ่งต่างๆ มาก เราจะทุกข์ร้อนกับสิ่งต่างๆ เราจะยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งต่างๆ แล้วเราก็ต้องพลัดพรากจากมันไปด้วยความทุกข์ร้อนอันนั้น แล้วความทุกข์ร้อนนั้นติดกับดวงใจไป เพราะมันเป็นขันธ

สัญญาความจำได้หมายรู้ ขันธก็คือสังขารขันธ คือความคิด ความปรุง ความแต่ง มันเกิดดับ เกิดดับอยู่กับจิต มันก็ต้องตายไปกับจิตนั้น แต่เราประพฤติปฏิบัติ เราทำลายสิ่งนี้ขาดออกไปจากจิต ขาดออกไปจากจิตเป็นขั้นเป็นตอน มันก็ยังมีอยู่เพราะมันยังมี

ธาตุชั้นช้อยู่ แต่เวลาตายออกไปแล้ว ชั้นตัวนี้มันจะไม่ไปกับจิตนี้ จิตนี้จะเป็นจิตล้วนๆ เห็นไหม จิตล้วนๆ ที่ไม่มีสิ่งใด ไม่มีธาตุชั้นช้อยับสิ่งนั้นเลย

เว้นไว้แต่เวลาออกไปแล้ว เว้นไว้แต่เวลากลับมาเห็นไหม ผู้ที่ว่าบริสุทธิไปแล้ว ผ่านสมมุติที่ผ่านชั้นตรงนี้ ผ่านชั้นตรงนี้เข้ามาได้ ถ้าผ่านชั้นเข้ามาเพื่อสื่อความหมาย กับผู้ที่เข้าปัญญาญาณ จะไม่สื่อความหมายกับสิ่งที่เป็นหยาบๆ อย่างเรา หยาบๆ เรา สื่อความหมายไม่ได้เห็นไหม

เวลาเรานอนหลับไป เวลาเราฝันถึงครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์มาสอนเราในฝัน เห็นไหม เวลานั่งสมาธิภาวนา ถ้าใจเราสงบขึ้นมา ผ่านตรงนั้นได้ ใจที่บริสุทธิจะผ่าน ตรงนี้กลับมาสื่อความหมายกัน สื่อความหมายเป็นสิ่งที่ประโยชน์

แต่สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ สิ่งนี้เป็นโลก ไม่เป็นประโยชน์กับการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นประโยชน์กับโลกเขา คนดีก็เป็นคนดี คนชั่วก็เป็นคนชั่ว คนดีอยู่ในโลกเขาจะไม่ เป็นประโยชน์ได้อย่างไร มันเป็นประโยชน์แต่เป็นประโยชน์โลก ประโยชน์โลกมันก็ เป็นการสะสมอำนาจวาสนาไป แล้วมันก็ต้องทิ้งไว้กับโลกเขา แล้วก็ตายไป

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติมันเป็นส่วนจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นจะมีธรรมอันนี้ ในหัวใจ แล้วจะเป็นผู้ที่มีคุณประโยชน์มหาศาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ องค์เดียวสอนสัตว์โลกไว้มหาศาลเลย ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้ธรรม ผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติธรรมตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปจะมีไหม จะไม่มีเลย ผู้ที่ทำได้ก็จะเป็นแค่พระปัจเจกพุทธเจ้าจะตรัสรู้ธรรมเท่านั้น แต่สาวก สาวกะ ผู้ที่เดิน ตามจะไม่ได้ธรรมอย่างนี้

เรามีธรรมอยู่ในหัวใจของเรา เราถึงศึกษา เราถึงพยายามอยากประพฤติปฏิบัติใน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือมีอำนาจวาสนาในหัวใจ หัวใจมันเปิด มันมีธรรม ธรรมคือมันเปิด มันยอมรับความเป็นจริง ยอมรับสิ่งต่างๆ ว่ามีความเป็นจริง ถ้ากิเลสมันมีอำนาจเหนือหัวใจ มันไม่มีธรรมในหัวใจ ธรรมนี้จะอ่อนลง แล้วมันจะไม่ เชื่อใจ

ความไม่เชื่อของใจนั้นคืออำนาจของกิเลส ถ้าความเชื่อของใจนี้คือธรรม ศรัทธา ความเชื่อเห็นใหม่ ธรรมในใจของเรา มีธรรมในใจของเราแล้วเราจะสืบต่อไป ประพฤติ ปฏิบัติของเราเพื่อจะให้ถึงที่สุด ถ้าถึงที่สุดได้... คนนั้นมีอำนาจวาสนา ถ้าถึงที่สุดไม่ได้ก็เป็นการประพฤติปฏิบัติเพื่อปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอกพระอานนทว่าไว้แล้ว ผู้ที่จะทำบุญกุศลอย่างประเสริฐที่สุดคือการปฏิบัติบูชา เพราะปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็เท่ากับบูชาเรา เพราะผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้รู้คือเรา “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” ทำลายผู้รู้นี้ทั้งสิ้น ทำลายผู้รู้จนผู้รู้ไม่มี ผู้รู้ไม่มี เห็นใหม่ ผู้รู้นี้โดนทำลายไป นั่นคือถึงซึ่งวิมุตติ แต่เราปฏิบัติเพื่อผู้รู้ เพราะเราจะต้องเกิดต้องตายในวัฏฏะ สัจธรรม.. ผู้รู้ก็คือปฏิสนธิวิญญาณ

“จิตปฏิสนธิ” จิตปฏิสนธิวิญญาณนี้ไม่ใช่วิญญาณในชั้น ๕ จิตปฏิสนธินี้คือตัวผู้รู้โดยอวิชชาปกคลุมอยู่ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติไปแล้ว ทำลายวิญญาณตัวนี้ออกไป ทำลายชั้นอันละเอียด ชั้นสุดยอด ชั้นอันที่เป็นปัจจัยการของใจออกไปจากใจ วิญญาณของใจไม่มี เป็นสักแต่ว่าธรรมชาติ เป็นสักแต่ว่าธาตุรู้อันนั้นมันบริสุทธิ์ผ่อง เห็นใหม่ วิญญาณในชั้น ๕ ไม่เกิดกับใจดวงนั้น นั่นเป็นการทำใจให้บริสุทธิ์ บริสุทธิ์อย่างนี้

ผู้ที่จะบริสุทธิ์ได้ ด้วยการปฏิบัติเท่านั้น การปฏิบัติบูชาถึงเป็นผลประโยชน์กับเรามหาศาล เราปฏิบัติบูชาขึ้นมาเพื่อให้ใจหม่นไปถ้ามีวิญญาณอยู่ ถ้าไม่มีวิญญาณอยู่ที่จบสิ้นในการประพฤติปฏิบัติ “ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ทำงานแล้วงานนี้มีการจบสิ้น งานนี้เป็นงานอันประเสริฐ เอวัง